

11 17-20

శ్రీ రామ కథా లహరి

మూడు భాగములు

ఇది

బాలకథానిధి.

కొమ్మూరి బాలబ్రహ్మనందదాసుగారిచే

రచియింపబడినది.

బ్ర॥ కవిరాజు, శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారిచే

పరిష్కరింపబడి

శ్రీమోతేనారాయణరావు జమిందార్ యం, యల్, సి, గారి

కంకితమియబడినది.

మొదటికూర్పు 1000 పేజులు.

రాజమహేంద్రవరము

లలితాముద్రాలయమునందు

ముద్రింపబడియె.

1929

కాపీరైటు]

[వెల 1—0—0

ci

శ్రీ రామ కథా లహరి

మూ డు భా గ ము లు

ఇది

బా ల క థా ని థి.

కొమ్మూరి బాలబ్రహ్మనందదాసుగారిచే

ర చి యి పఁ బ డి న ది.

బ్ర॥ కవిరాజ, శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారిచే

పరిష్కరింపఁబడి

శ్రీమోతేనారాయణరావు జమీందార్ యం, యల్, సి, గారి

కంకిత మీయఁబడినది.

మొదటికూర్పు 1000 పుటలు.

రాజమహేంద్రవరము

లలితాముద్రామయమునందు

ముద్రింపబడియె.

శ్రీ కృష్ణ 1929

కాపీ రైటు]

[వెల 1—0—0

త ప్ప పు ల వ ట్టి క

పుట.	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
7	15	చెప్పరాదుగానిచెప్ప పలసెనిందు	చెప్పగారాదుగానిందు జెప్పవలసె.
11	25	రసము	రసము
22	18	గూడ	చూడ
24	9	న్నెల్లు	న్నెల్లు
29	7	చెతజ	చేత
„	19	చెప్పుపు	చెప్పు.
30	20	వెలవుల	వెలవెల.
31	18	త్వరిగతి	త్వరితగతి
36	13	యది	యాది
„	18	నట్లునేయ	రాకగలుగ
38	3	కొనియా	కొనియాడుచు
51	8	ప్రక్కనా	ప్రక్కగనా
53	11	కన్నమంత	కన్నమేమంత
„	16	పించుక	పిచ్చుక
58	1	మరల	మలర
„	19	నిజసుతు	యజసుతు
61	6	మైన	మైనమనసు
„	8	తెలుసు	తెలియునితర
63	8	నున్న	నన్ను
„	12	హధన	సాధన
65	22	నీతా	నీతా

VII విన్నపము.

నేను గ్రంథములు వ్రాయుట కిదియే ప్రథమము “పద్యం పద్య
స్యలక్షణం” అను నార్యోక్తిని విని యిది వ్రాసితినే కాని లక్షణమెఱుంగ
గను. కావ్యాదులు చదువలేదని నాగ్రంథమే సాక్ష్యమిచ్చును. ఇది
శ్రీరామచంద్రుని చరిత్రమగుటచేత నిందు తప్పలున్నను దోషము
రాఁబోదనియు పండితులును గర్హింపరనియు నిట్లు సాహసించితిని.
పండితులు గర్హించి లిరస్కరించినను అవియన్నియు నాశీర్వాదములు
గానే భావించును.

ఈహరికథను వేదశాస్త్రవేత్తలును, కవిరాజ బిరుదాంకితు
లును, ఉభయభాషాభూషణులును, బహుగ్రంథకర్తలు నగు శ్రీపాద
కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలుగారు ప్రథమకపుల మదులకు నొప్పిగలుగనట్లు
“స్థితస్యగతిశ్చైతనీయా” అను న్యాయమును బురస్కరించుకొని సం
స్కరించినందుల కెంతయుఁ గృతజ్ఞుడను. ఇందు నాతప్పులకు సాయము
గా నచ్చుతప్పులు కొన్ని పడినవి. అందుఁ గొన్నిమాత్రమే శుద్ధపత్ర
మునఁ జూపితిని. ద్వితీయముద్రణ మందన్నియు నవరించుకొందును.
అని విన్నవించుచున్నాను.

ఇట్లు

బాలకాళానిధి

కొమ్మూరి బాలబ్రహ్మనందదాసు.

VIII అభినందనము

శ్రీకృష్ణమూర్తి బాలబ్రహ్మనందనాసు నేను భీమవరమునకు వెళ్ళినప్పుడు నాపై గొన్ని పద్యములు వ్రాసి సభలో జదివినాడు. అవి విన నామదికీ బాలునియం దమితమగు ప్రేమపుట్టుటంచేసి సానురాగంబుగ నితనిం గొనియాడితిని. అది కారణంబుగ నితడు తాను రచించిన “శ్రీరామ కథాలహరి” అను నీహరికథాగ్రంథము సంస్కరించి ముద్రింపఁగోరెను. గ్రంథము పరిశీలింపఁగా నందు బెక్కుదోషములు కానవచ్చినవి. బాలకవులను దిరస్కరించు స్వభావము లేమి జేసి ఈ ప్రారంభకవిత్యము నెట్లులెన నొకరీతిగా సంస్కరించి వానిమదికి సంతోషము గలిగించుటయే ముఖ్యమని తలంచి సాధ్యమగునంత పరికించుకొనుక సంస్కరించితిని. ఇక్కాలమునఁ గవులనిపించుకొని గ్రంథములు చేసినవారికిఁ బెక్కుమందికిట్టి లోపములేకపోలేదు. సహజపాండిత్యముగా “పద్యం పద్యస్యలక్షణం” అని తెలిసికొని వ్రాసిన యీ గ్రంథము నందునుండుటలోన చెప్పదువులేదు. దీనికిఁ బెద్దలు గర్హింపరనియే నా నమ్మకము. నేను క్రొత్తకవిత్యమును జేసినట్లు సంస్కరింపలేదు. సర్వసాధారణదోషముల విడిచి యింతటినుండి యిట్టిదోషములు పడనీవలదని బాలకవికి బోధించుచు నించుక సంస్కరించి ముద్రింపించితి. ఇది హరికథగావున దోషము లున్నను గుణములేయగుఁ గాకయని పెద్ద లాశీర్వాదింతురుగాక.

శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి శాస్త్రి

శ్రీ ప ర బ్రహ్మణే నమః

తే॥ విబుధలోకంబు కవితైకవిద్యయనుచుఁ
జదువువచనార్థములకు సంశయముగలదె
విద్యలందున నుత్తమవిద్య కవిత
దానిఁ దెలియుట లోకమంతయును గనుట.

నా బాల్యమిత్రులగు కె. బాలబ్రహ్మనందదాసుగారు తమచే
రచింపఁబడిన ఈ “శ్రీరామకథాలహరి” కీ భీతిక వ్రాయవలయునను
కోరికగలవాఁడనై “స్థలీపులాకన్యాయము”న బరిశీలించితిని. ఇందీకవి
యెంతవఱకుఁ గృతార్థుఁడయ్యెనో యదిపండితులకే విడిచిపెట్టెదను
వీరు బాల్యమునుండియు సంస్కృతాంధ్ర భాషాభిమానులై మనీషుల
సహవాసబలమున హరికథోపన్యాసములలో మంచి ప్రజ్ఞగణించిరి. వీరి
కథాప్రసంగము మృదుమధురవాగ్ధోరణితోఁ జక్కని యుపమానము
లతో భరతశాస్త్రప్రదర్శకులతో కమనీయ లయజ్ఞానములోఁ బ్రేక్షకుల
నానందాన్ని నోలలాడించును. వీరు పెక్కు యోగ్యతాపత్రములంది
యున్నవారు. ఇంత చిన్నప్రాయముననే పండితపామర రంజకముగా
హరికథజెప్పెడి స్థానికులలో నగ్రగణ్యులగుచున్నారు. ఈ కవికవిత్వ
మందుఁ గొన్నితప్పులున్నను పరమాత్మ - స్వరూపుండగు శ్రీరామచం
ద్రునియందుఁ దమకుగల భక్తిచే దా నీ గ్రంథరచనకుఁ బూనుకొంటి
నని వ్రాసికొనిన యీ బాలకవిని మన్నించి పండితలోకము తగుప్రో
త్సాహమొసంగి యాశీర్వదింతురని నమ్మెదను. “కాళిదాసమయూరా
దికవులకైనఁ గలవు తప్పులు” అను నార్యోక్తి ననుసరించి హాసరాజ
ము నీరమునువిడిచి క్షీరమును గ్రహించు చందమునఁ జెడ్డను విడిచి
మంచి నే గ్రహించుట మనీషుల కర్తవ్యము. “చెఱకునకు వంకఁబోయి
నఁ జెడునెతీపు” అనునట్లు శ్రీరామచంద్రుని చరిత్రముగావున సర్వ
జనాదరణీయముగానే యుండుననియు తలంచి యీ బాలకవి కాయురా
రోగ్యములు ప్రసాదించిమఱికొన్ని గ్రంథములు వ్రాయునట్లు శీర్షదిం
తురుగాక యని పండితప్రకాండులఁ బ్రార్థించుచున్నవాఁడ. ఇట్లు
మఁదరిపు చిట్టిపాపయ్య

౫

అంకితము

తే. శ్రీరమావిభుసత్వైస శ్రీసత్యును
మారుతి ప్రియుడైన రమావిభుడును
వీరి దయచేత గానున్న విధియుగూడి
మోతెనారాయణార్కుని బోచుగాక.

తే. ఇంటనున్నప్పడెల్లను గంటబడుచు
నిచ్చబూజింపుమని నిన్ను హెచ్చరించు |
హనుమనినుబోచు నారాయణార్కవర్య
మోతె పంశజలధిచంద్ర సీతీసాగ్ర.

తే. పరువుగలవాడవని నిన్ను బ్రస్తుతింతు
ధనముకొఱ కిచ్చకంబని తలఁపబోకు
రాముచరితము గృతిగొని రాజ్యవైభ
వముల గొనుమయ్య శ్రీరామవల్లభకృప.

క. మోతెనారాయణరా, పేతగునాకృతీకటంచు నెంచియె నీతా
నాతికతినిన్ను, తేరగ;ద్రీతిపంపించెనన్ను, బ్రయముగననఘా
సీ. ఏకుటుంబమువల్ల నేలూరు పురఃస్మి

దానధర్మముల ధన్యుడయ్యె

నేకుటుంబముచేత నేలూరుపురమున

బహుజనుల్ భక్తిని బడయుచుందు

నేకుటుంబపుమేడ లేపుగాంచుటచేత

నేలూరు కనులకు నింపుగూర్పు

నేకుటుంబమువల్ల నేలూరుపురమిల

భక్తివైరాగ్యముల్ పడయనయ్యె

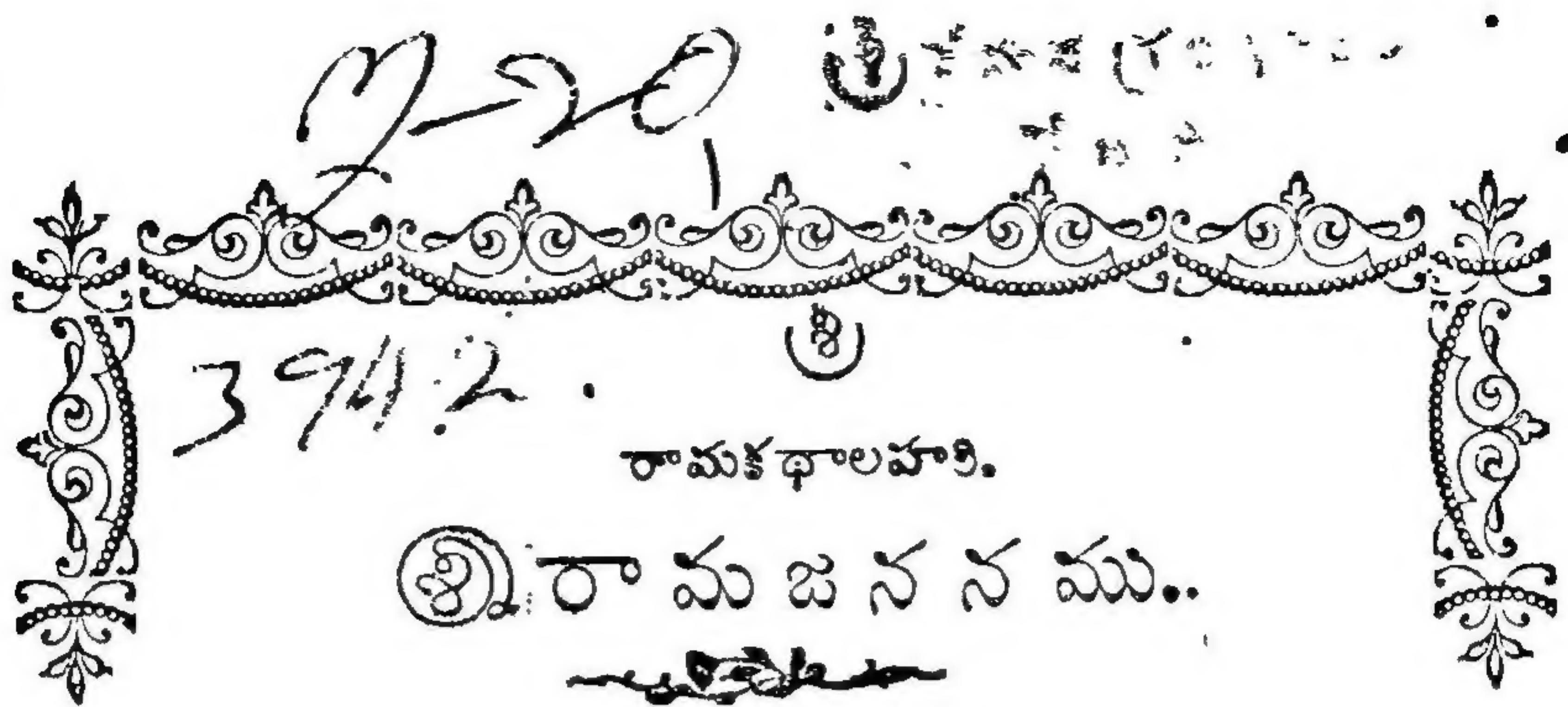
తే. అట్టిమోతే సుధాంబుధి బుట్టిసట్టి

సుగుణముల పుట్ట శాంతికి మాటిగట్టు

అంధదేశసేవం జేయనాటపట్టు

నైన నారాయణుడు కృతి కధిపుడయ్యె.

గంధకర్త

గీ. శ్రీపదాబ్జములను బట్ట జెంత నిలిచి
నారదాదులు సంకీర్తనం బొనర్చు
వేళఁ దమకష్టమంతయు విన్నవించి
కావు మనదేవతలఁ జోచు దేవుఁ గొలుతు.

గీ. విఘ్న మొకటైన నాదుకవిత్వమునకుఁ
గలుగు నీకుంటివేని నీకడుపునిండఁ
బెట్టి యుండ్రాళ్ళ నెల్లరుఁ బట్టికొలువ
హరికథలలోనఁ జెప్పదు నాదిదేవ.

కం. నానాల్క పైన నెప్పుడు
పూనిక వసియించి కృపను బూనియు సభలకా
గానము నల్పుచు నుండుము
నే నీపాదములఁ గొల్తు నెప్పుడు వాణి.

కల్యాణి=ఆది

ప॥ సీతారాముల చరితముదెలిపెద । శీలవతీమది చెదరనీకవిను॥ సీ॥
ల॥ నీతివిదుఁడు రాముండతనిసతి । మాతసుమాపతివ్రతలకెల్ల॥ సీ॥
మి॥ థాతకైనపొగడ తరమెవారల । దాంపత్యంబేమని వర్ణింతును
యేతపంబురాఘవుఁడుచేసెనో । యేపుణ్యముజానకి గావించెనో॥సీ॥
చ॥ కొడుకుకోడలన్న నిట్టివారలె । కులముద్ధరించు చుందురుసుమ్మా
బడుగులెందరైన నేమిఫలమో । ప్రాణేశ్వరియటులుండవలెగాని॥సీ॥
మి॥ కడునిదుములబడి కాంచెనుసీత । కాఁతునిదశరథుడుష్టష్టంతమున

కడకుకొడుకుచెంత లేకనాకము । నడచెన్నకైకామధరలవలన ॥సీ॥

కం. అనిదెల్పు నాధునింగని

వినఁగోరికగల్గెనాకు వీరిచరిత్రం

బనఘా ప్రీతిస్వనియెడ

నననాతఁడు చెప్పదొడగె నాపార్వతికిన్.

బేహగ్ = చతురశ్రగతి

ప॥ సరయూనదీతీరమున । బరగునయోధ్యాపురము స॥

అ॥ నిరతము నాయూరనెవో । తిరుణాళ్లు జరుగుచుండు స॥

చ॥ విరివిగధనవంతు లుండు) । తరుచులేరుపేదవారు

సరిగౌరవమునఁ జూతురు । షరమతములవారిని॥ స॥

మి॥ నిరతము నాయూరివారు । మురారిఁగొల్పుచు నుందురు

షరపురుషుల కంటఁబడక । షతిఁగొల్పెడుషడత్రులు స॥

2॥ ఆచారమెఱిగివిప్రులు । నీచసేవచేయఁబోగు

బీచంబులుబలికితుదకు । పిఱికిఁడు క్షత్రియులులేరు

మి॥ ఏచందంబుననైనం । గాచుధర్మమచు వైశ్యులు

సాచాగల్గిన శూద్ర సంతతిగల్గినయా స॥

ప॥ కాంతా! అజమహారాజను నొకఁడుకలడు. అతండత్యంత
సుగుణశాలి

మంజరులు

1॥ ఆపురవరమును కొంతకాలమా । యజ్ఞండుపరిపాలించెన్

తాడసియగు తలపుతోడసుతుడగుదశరథురాజుగనుంచెన్ (దశరథుఁడు)

2॥ ప్రియసతికౌసల్యతోడరాజ్యము । నయమునఁ బరిపాలించెన్

ప్రియసుతుఁడొక్కఁడు నాన్నాయనితనుఁబిల్వమికివిచారించెన్

3॥ క్షేత్రపటుత్వముచాలకయనుచును । జెనినొకతెచుద్విగుణించెన్

ఆత్రముతో సుతులుగల్గితేదని । యపుడుమరలత్రిగుణించెన్

వ=వీరితో తీర్థయాత్రల నేపింఁ నెంచి

గీ॥ అటులమువ్వరుభార్యలు నటనటగల

తీర్థయాత్రల నేపించు తీరులోక

మునను గలిగినయన్ని నోములనువోచు

గతినిజేసిన పుత్తులు గలుగఁరైరి.

న=అంతనోకాంతా యాదశరధుడిట్లు చింతించె

ఆ॥ సుతులులేనియిల్లు సతిలేనితల్పూరు

పంటలేనిభూమి పాడుగాదె

చందురుండులేక సంద్రంబుపొంగునా

యట్టులేయివన్నిఁ యణగియుండు

కన్నడ-చతురశ్రిగతి

ప॥ జగతిలోన సుతులొదవుటకంటెను । జన్మకుఫలమేదీ యోచింపఁ గ॥

అ॥ నిగమాగమశాస్త్రజ్ఞుడైన నవ । నిధులనేలు రారాజైనఁగాని జ॥

మి॥ తగువారలలో మగవాఁడైఁ తన । పగవారిని సాధించినప్పుడికి

నగరాజ్ఞమాతభక్తుడైనను । నాకపర్యంతమేగినచ్చిసను జ॥

చ॥ యోగములకునిధియౌరాజయోగమా । యోగమునకునాధారము

(సంస్కృతి)

బాగుసంస్కృతికిమూలమునిజసతి । భోగమునకుసుతులొదవులేఫలము

మి॥ ఇహపరంబులకుఁ శేరువయేగద । యిబ్బందియు పున్నరకములేక నె

సహజవిరుద్ధముఁగాకజనులలో । సాహస మొప్పందిరుగొదగుటకు జ॥

వ=అట్లుచింతించి భరింపజాలని పుత్రవిహీనతచే నూరకొనఁ

జాలక సృష్టికర్తయైన పరమేష్ఠిందలపోసి యిట్లనియె

నీ॥ విద్వాంసునికిఁజూడ విత్తంబునీయపు

ధనవంతునకు విద్యదాకనీవు

బౌషధములవాడు నదనెఱింగెడివానిఁ

జేజూచు నెజుంబుఁ జేరనీవు

పనిలేనికొండల పాలెచేయుదుగానిఁ

సస్యంబులకు చిన్నుజారనీవు

బుద్ధిమంతునికి నెప్పుడు మంచినతిసీవు

గుణవిహీనుండైనకూళకిత్తు

గీ॥ వకటసంతతిలేక మాయట్టివార

లెందరోగల్గబేదలఁ జెందఁజేతు

వేమికూడులేకన్నాడ వెతలజెందఁ

బాడువిధియేల నీతెల్విపాడుగాను.

ప=అనుచునోపార్వతి

మంజరులు

1 ఈగతి బ్రహ్మనునిందించికొలుపు । కేతెంచెచింతమించి॥

కాగలకార్యంబేమనిమంత్రినిగనుగొనెనటుపిలుపించి॥ (అంతమంత్రి)

2 మీజాతకమున నల్వరుపుత్తు । లమితబలులునుగుణఖినులు॥

రాజాజనియించెదరని యున్నది । రఘుమహారాజసములు॥

3 గానమీరుచింతింపఁ దగదికను । గలిగెదరు సుతులునిజము॥

దేనికేదియెప్పుడుప్రాప్తమొసమ । యానమించిమఱిగనము॥

ప=అనుమంత్రితో దశరథచక్రవర్తి యిట్లుపలికె

శంకరాభరణము=త్రిపుట

ప॥ ఇంకాగల్గెదరాసుతు । లేండ్లుగడచినవాడఁ నరువది ఇం॥

అ॥ పంకజాసనుఁడిట్లుగొడ్డుబ్రతుకు॥బ్రతుకుమనినానుదుటవ్రాయగా॥ఇం॥

మి॥ అంకమునం దొక్కసుతుండే । పంకరవాడైనానుండిన

శంకలేక పున్నామనరక । మింకగడచెనని యనుకొననా॥ ఇం॥

చ॥ సంత్యాసవయమగుచున్న సీజన్మము । సార్థకమునకు రాకపోయెను

యెందుకీ వైభవములన్నియు వేటగల్పనా మంటబెట్టన (పేద)
మి॥ లందరివలెనేనుంగూడ । నధముడనై సుతులుండరాద
నందరింపఁజేయగ నెవరిక । నాతోనంతరిచె నీవంశం బిం॥

సీ॥ జగమును తలక్రిందుసలిపెడు గురుడుండి

సన్ తతినాకు కొరంతయమ్యె

నందరివలెనొక్క యంగనామణిగాక

ముగ్గురుండియు సుతుంబొందనైతి

పుత్రశోకంబునఁ బోయెదవనిమును

మునియిడ్డ శాపానమున్ననైతిఁ

కొడుకేసతికొగల్గి కొరతగల్గినసతు

లల్కగొనిన యప్పు డడలనైతి

గీ॥ నాండ్రమువ్వురకును నిచ్చియాడనైతి

నొక్కసుతునైన ముద్దుగానోసుమంత

కల్గెదరు సుతులని యాసగల్గజేతు

వేడసుతులేడనే నానవీడువాడ.

వ=అటుగాకనోమంత్రీ

ఆ॥ ఎంతవిభవమున్న నెంతురోర్వగఁ బ్రజల్

లేమికొంచెమైన లేరురోర్వ

ఎందరెందుసుతుల నెందరిగన్నను

లేనివాడొకండ గానఁబడును.

వ=మతియు

ఆ॥ చంద్రులోనిమచ్చ జనులెల్లఁజూతురు

చుక్కలోనితీరు జూడరేరు.

గొప్పవారిచెడ్డ జెప్పకొనుచునుంద్రు

లోకులెల్లపైకి రాకమున్నె.

వ=అనదశరథునకు మంత్రియిట్లనియె.

విశహరి=ఖండగతి

ప॥ నానుడువులాల్లించు । మానవాధిపనిజము

అ॥ ఏనుతొలిపలికినది । గాననగునికముందు॥ నా

మి॥ వేనవేలుమీక । న్నను వృద్ధులుచుతులను

గానమె కనుచుండుట । కమలగర్భదయచే॥ నా॥ [విధి]

చ॥ వ్రాతతోసమమైన । జ్యోతిషమబద్ధమే

ఖ్యాతినిల్పగ సుతులు । కల్గెదరుతప్పకను

మి॥ ఈతీరునసర్వము నెరిగిన మీరేయిలు

మాతోపాటగుటలు । మహనీయాధర్మమె నా॥

వ= అనినమంత్రితోఁ దశరథుం డిట్లనియె

అ॥ వయసుమిగిలినట్టివారికి సంతతి

గల్గెఁ గల్గునన్న గణుతిసేతుఁ

గానిప్రాయమందుఁ గల్గినయందము

కానికాలముసను కానఁబడునె.

కం॥ జన్మనమేగిన పెండ్లియు

నన్వకుతాతకునుఁ గల్గునట్టికుమారుం

డిన్వనని యిచ్చుబేరం

బెవ్విధమున నైనదివిధమేసుమమంత్రీ

మంజరులు

1 అనియికనిరాశ జేసి కొనఁదగిన । పనియగునాయదికాదు

మునులనిచ్చటికిఁ బిలిపింపుము తప । మును సర్పగనేబోదు

2 అందము చందము మాటకేమి కు॥ । మిందానఁదరించగలదు

మందమతిచేత నిట్టులంటినని । మనమున నుంచగవలదు

వ॥ అనుదశరధునకు మంత్రియిట్లను.

ఆ॥ మొదటికంటె పెక్కు ముదమిచ్చునిప్పుడు
చింతచేతనట్లు చెప్పినారు
గాని దృష్టిమరలఁబూని సంతోషించు
పుట్టుగ్రుడ్డివాని పోల్కెననఁగ.

వ॥ అనుదశరధుడు

నీ నేనుభజింపఁగఁబోని దేవుళ్ళేరి

దేవమహాత్వంబు తెలియ దేల
నాసతుల్భక్తితో నోచని నోమేది
నోములుఫలమేల నొసగవయ్యె
నేనుదర్శింపఁగఁబోని తీర్థంబేది
తీర్థఫలములేల తేటపడవు
సాసతుల్బిడ్డలకోసము దిన్నట్టి
మంధులగుణము లేమయ్యెనకట

గీ॥ చెప్పరాదుగాని చెప్పవలసెనిందు
నన్నవస్త్రుగోభూమి ఫలాదిదాన
ముల మహాఫలమే యేటమున్నిపోయె
నింతకును పుత్రభాగ్యమే యిపుడులేదొ.

వ॥ అని

మంజరులు

- 1 ఉలుగుగలిగెవాని వోలెగడుని । ట్టూర్పులు విడుచుచునుండు
పిలిచినపలుకు నివ్వంబుదప్పిదా । నలుకగొనినట్టులుండు
- 2 అంతనసిష్ఠాదిమాను లచ్చటి । కరుగుదెంచుటనుజూచి
సంతనములేక నతికష్టమ్మున । సౌజ్ఞకూర్పొనగజేసి॥

ఆ॥ ఊరకున్నయట్టి యారాజునుంజూచి .

యతనిసొత్తెదినెడు కతనవారు

సుతులుగల్గుదురను సూత్రమెఱింగియు

మతులుచెడినయట్లు నూనువడిరి.

క॥ రఘువంశ చంద్రనీకొక

తగినయుపాయంబుఁ జెప్పఁ దలపెట్టితి నే

మృగరాజతుల్య భీకర

సుగుణాకర వినుమటంచు సూతుండనియెన్.

కళ్యాణి=చతురశ్రగతి

ప॥ అనుమానమువల దిటువినుమా । అజసుతనిక్కమిటుల గనుమానీ॥

అ॥ మానమునసందియమునుమానుమా । యినకులముతరించెననుకొనుమా

చ॥ ఋశ్యశృంగుడనుఋషివరుఁ డాడిన । రసమగుపలుకులపసవినినాడను

దశరథుండుపుత్ర కామేష్టినిఁ జేయఁ । దలపెట్టుననుచునాతోననియెను

మి॥ దశఫలములిచ్చు పుత్ర కామేష్టిని । పునేయఁగామువ్వరసతులవలన

నసమానమైనసుతచతుష్టయము । దశమాసములకుఁగల్గెదరనియెను॥ అ॥

చ॥ కావుననీవాఘనునిటురప్పించి । సావధానముగ సలుపుమావ్రతము

దేవతలకుఁ బ్రీతికరముదేశము । చేవగలిగి సస్యసమృద్ధిగానుండు

మి॥ నీవుఁగోరినట్లు సుతులుతప్పక । నిరుపమానవంతులు గలిగెదరు

నావచనంబులుపాటిసేయుమా । నరాధీశ త్వరపడినిరతముగను న॥

మంబగులు

1 తథాస్తనుచుమును లెల్లనొక్కమొగి । ముదంబుతోదుతతనిరి

విధాతనేటికి ఫలించునట్టుల । విధించెకర్కములనిరి (అనదశరథు)

2 డాలిలేదుచూలాలుగాదు సుతు । డయ్యాసోమలింగమనిరి. (యనినటు)

లేలయీలీలఁ భ్రమింపజేసెద । రెన్నోమాటు లిటులనిరి

- 3 అనవినిమునులిట్లులనిరిదశరథా । యవిసీదృఢమునుగోరి (యంటిమి)
వినుయధార్థమిది ఋషినిరప్పించు । మనియందఱు మొగిననిరి॥
- 4 ఋషులచరిత్రలు వినెడుప్రీతిగల । దశరథుఁడిట్టులఁబలికె
శిశువులమాటలకేమిగాని యా । ఋషివార్తవినగనులికె॥
- 5 ఋశ్యశృంగుని చరితంబడిగిన । నృపునకుచూతుడుజెప్ప
అసమానతపోగరిష్ఠుండగుచు । నామహనీయుండొప్పు॥
- 6 సతులనఁగా నెట్టివారో యెఱుఁగడు సర్వేశ్వరతుల్యుండు॥ ఆ॥
పతితపావనునిఁ దోడ్కొనివచ్చెను । వంగభూపవర్యుండు॥
- 7 అందులకుం గారణంబుదెలిపెద । నాదేశంబునమున్ను
మందులోనికైన యేనస్యము । సిందుఁదొరుకకేతెన్ను॥
సీ॥ కన లేకయెంతయో కాలముచింతతో

దుంపలనాకలి చంపినార

లవికూడతేలేని యధినులుకొందరు

బురదమట్టిందిన మరిగినారు

పిచ్చియెత్తినవారిమచ్చునఁ గొందరు

చెట్లాకులనుదినఁ జేరినారు

మేతలేకేమూశ్యమిదికివచ్చెడు

కిరిమృగాదులఁ దినబరగినారు.

గీ॥ రోమపాదుడన్ భూపతి నోముకొనిన

నాఁడుసోలెడు బియ్యముగూడలేక

కటకటంబడి మానులగాంచియనియె

యోమమెట్టులఁబోయెడుఁ జాడయనుచు॥

గీ॥ అనినమానులతనిఁ జూచిజనవరేణ్య

కశ్యపమునీంద్రుమనుమడు ఋశ్యశృంగు

దు సుతుడౌ విభండకునికిఁ బసగలాఁడు
అతనికిమ్ము నీసుతనపుడగు శుభంబు.

తే॥ అతనిదోడ్కొన నేఁగిన యంతరాఁడు
చిత్రమేదైననతనినిఁ జేరిచాల
కష్టపడవలె గావునఁ గాంతలన్న
నెఱుంగఁబొటచే వేశ్యలనేఁగు మనుము.

ప=పమంటివేసి

క॥ ఏమాయయైనఁ గెలువఁగ
నామాన్యునికొనుగాని సన్మునియైనకా
స్త్రీమాయ గెలువలేడను
మామూలు పదంబునీవు మరువకురాజా.

గీ॥ స్వర్గమేలుఁ బిఁజొజుని స్వచ్ఛతచెడి
యోనులు శరీరమంతయుఁ గాన బడుట
స్త్రీవిలోలత్వమునఁగాదె చెప్పమయ్య
యతనిసహపాతి చంద్రుని యరయుమయ్య.

గీ॥ అట్టిప్రాజ్ఞుడౌదిట్ట రవంతబాలు
డెట్టులెనాడొ చూడుమియెల్లవిధుల
నెరిగినట్టి యింద్రుండును నేటఁబడియె
పలుకెఱుంగని చంద్రుడుంబొటఁ దప్పె.

గీ॥ చంద్రునట్టులె యీఋషిసడలమనసు
నీవుపంపిన వేశ్యలనెట్టులెన
కూడిరాకమానడు సుమకోర్కిమీఱ
గణిక కాంతలవేగమె పనుపుమయ్య.

మంజరులు

1 ఆంతరాజ గ్రామమునంగలవే । శ్యాంగనలంబిలిపించెకా

సొంతముగాఁ దానుగనియందమగు ॥ కాంతలనటుబంపించెన్ ॥

(బంపించుచు)

2 యెట్టులైనఋశ్యశృంగుఁ దోడ్కొని యిటకరుదేంచితిరేని॥

పట్టుబట్టులునుఁ బంగరుతొడవుల | బహుగనిడెదదయఁ బూని॥ (అన్)

3 వెలవెలందుఱాతోమపాచునకు | సలామనుచువడిఁజనిరి

కళంకములేని పున్నమశశినిం | గెలువఁజాలుమునిఁ గనిరి

వ=అట్లుజేరియెట్లైన నాఋశ్యశృంగుని తపంబు విఘ్నముగావింపనెంచి

దేహగ్ చతురశ్రగతి

ప॥ అక్కామనుజులకెక్కడనైనను నిక్కమటేకొమ్మలుగలుగుటలో,

అ॥ నిక్కంబేనాటక్కరియావాని | చక్కిజేరిమనమరయుదమా॥ ఓయ॥

చ॥ మనవలెపినికి జడలగుపించవు | మందమతిగాని కాడుగదా

కనిరుచియగుఫలమఃలీతడెన్నడుదిసనియవివేకిగాడుగదా॥ పెద్దక్కా॥

2 వేడినితీసెడి భూతినిసీతఁడు | బూడిదయంచును నెంచెగదా

జాడఁదెలిసిసామవేదమెప్పుడు బాడియెఱుంగనివాఁడుగదా॥ ఓయ

గీ॥ ఇట్టులంబొడుచును మునిచుట్టనున్న

పువ్వుదీగల దరిఁజేరి నవ్వుకొంచు

కోసినట్టి పూలనీడ వేసికొంచు

కామచేష్టలఁ జేయఁగ గడగినారు.

గీ॥ నడుము మొదలుగ మోకాళ్ళఁ గడువకుండఁ

గాగరాల్లటిగాఁ గట్టి కడమ నున్న

దేహమంతయునుం దేటతెల్లముగనె

బయలుపరచిరి యామునిపజ్జ వారు.

వ=అంత పూర్వోక్తప్రకారము

కం॥ మునిమదికిఁ బ్రణవ మట్టల

విసవచ్చిన గానరసము విని యాతండా

మన మాపఁ జాల కాతప

మునుఁ గూడన్ మాని కనులమూత ల్విప్పెన్.

సీ॥ పశువులుఁగిని యెడి పచ్చికమాన్వగ

సంగీతమాధురీశ క్తిగాదె

రాజులచేనైనఁ జేజేలుజేయింప

సంగీతమాధురీశ క్తిగాదె

తెలియనివానిచేతల యూపజేయుట

సంగీతమాధురీ శ క్తిగాదె

నర్హమునైనను సంతసపరుపఁగ

సంగీతమాధురీశ క్తిగాదె

గీ॥ గానమెన్నఁడు తావినఁబోని యట్టి

ఋశ్యశృంగుని కన్నులరీతియెఱిగి

మనసునంగూడఁ జేరియు మన సెరింగి

కన్నులారనన్నంజూడఁ గల్గుడనియె.

గీ॥ వీనులకువిందుజేసియు వీనికన్నఁ

గౌరవస్థానమై యున్న కన్నులకును

విందుఁజేయకుండిన యవిగుందునంచు

వచ్చెనోయన రూపముల చ్చూడయె.

కం॥ మనమేనతీసిపోయెడి

దనుచును నీరెండుఁగలసి తక్షణమే యా

మనముంగూడ భుజింపఁగ

దనరెనసందోచెనంతఁ దాపసిమదికిన్.

వ=అయ్యవనరంబున

హంసధ్వని=చతురశ్రగతి

ప॥ ఎంతోధన్యుండనైతిమదికి! సంతోషమయ్యెనాతపముఫలియించె॥ న॥

అ॥ వింతయాముషులపొంతనిల్పుటకు॥దంతివరదుడునాచెంతకుఁబంపించె॥

మి॥ ఎంతకాలమిముషులతపంబుల॥దెచ్చటజేసిరొశ్యంగద్వయముండె॥

చ॥ అరయవీరుపూసిన భూతియహా॥ యధికమైన తావినిచ్చుచుండెను
సరిగా నొక్క జడయల్లెనుతల॥ సంతసమునుఁ బుట్టించు చీరలును

మి॥ అరరేయీవేదమేమొగాని॥ యానందము గల్గెంచెనామదికి

నిరతమువీరలతోనుండగననుఁగరుణింతురేమొకనుకొనగావలె॥ నెం
వ=అనుకొనియాకపటమునులతోఁ బుశ్యశ్యంగుండిట్లనియె

సీ॥ గడ్డముల్ మీసముల్ గాన బడవుమీకు

మీ దేశపుందీరమేనితీర

అతిరమణీయమై హితవుగఁగన్పడు

రెండుకొమ్మలవేల గుండెనుండె

నాచెంతతారాడు త్రాచులఁబోలిమీ

తలయొక జెడయయి యలరెనెటులు

మీభూతియేమిటుల్మా భూతికంటెను

కమ్మతావుల్వెడఁ జమ్ముచుండె

గీ॥ అయ్యనాకంటె మీకున్నయధికవిద్యఁ

గరపుడంచుఁ బ్రార్థించిన కతనవారు

పల్లెనైనఁజూడని వీనిపనయెఱింగి

యింకఁగొంతదూరము త్వరనేగినారు.

ఆ॥ పల్లెటూరినుండి పట్టణమేగి తొ

ట్టొలుతవింతఁగాంచు పొలతివలెను

ఋశ్యశ్యంగుఁడల్లియగురుబోడులఁగాంచి

వెట్టివానిఁ బోలి వింతపడుచు.

వ=పోవుచున్న వాఁడూరకొనకయతిమాయాపరవశునట్టులు

మంజరులు

- 1 అయ్యానాగతియేమిచెప్పి మీ | రరుగుచుంటిరో తెలియా
కుయ్యాలింక యేగుచున్నమిముఁ | గొనిరాగానాతలయా!
- 2 మీవేదశ్రుతులైనఁ గొంచెమీ | నావీనులవిననిండి
సేవచించువేదంబిటువలెనే | నెగజలేదుతొలినుండి
- 3 మీరుగట్టునారచీర నొక్కటి | బాజువైచివెడలండి
మారవైరి దలచినట్లుమిమ్ముల | మనమునఁ గొలిచెదనండ్ల||

వ=ఇట్లన

గీ|| అందునొక చెలిపట్టుతా బండువిప్పి
పారవైచి ముందుంచిన పజ్జకుజని
గట్టిగామిఠాయిని ముందుగట్టియున్న
మూటవిప్పిధరించెనాముదిత మరల.

గీ|| గాగరాయందు ముందుగ గల్గుమూట
విప్పియుండుటచేతనా గొప్పగొప్ప
రుచ్యమైన పదార్థముల్ ఋశ్యశ్యగు
డడుగకుండఁగ నిచ్చిరాయాడువారు

మంజరులు

- 2 ఇచ్చిననాతండొక్కటి దినగని | ముచ్చటగవెడలినారు
చెచ్చెరతానుంగూడవారితోఁ | జేరి వెంటబడివారు||
- 2 పోవునాదారిఁదూడను వెంబడు | గోవువలెవెడలినాడు
యేషగనైనా వీరిశుశ్రూష | గావించెదనికనేడు||

వ=అనివారివెంట పేదవాని పశువులం బందెలదొడ్డికి దోలుచుండ చూ
చి వదులుమనువానియట్లు

జంజూటి=ఆది

ప|| న్యాయపూసె యిటులయగ | నోయత్యక్రలంకాసన్నుచిడిచి|| న్యాయ

అ॥మీయన్మగ్రహముననన్నుంగూడ॥ నేయరణ్యమున కైనదోకొనక॥న్యాయ॥

చ॥ సర్వమెరింగిన మీరేయిట్టల । సలిపినమాంబటివాళ్ళకింకే
తెరవుగాన వచ్చునటులౌటచే॥ దేవామితోడనేనువచ్చెద॥న్యాయ॥

2 పండులును నారచీరలు వింతగ । బరగుచుండె మీవేదంబేమో
నిండుసంతసం బపరిమితముగా । నిచ్చుచుండెమిమ్మెట్లువిడుతునే॥

కం॥ అనివేడుఋశ్యశృంగున

కనిరిట్టలు గడనకత్తెలతిగుంభనగా

మునిపుత్రమాకు నిచ్చట

వినుమొకగడియైననిల్వవీల్చడదుసుమా॥

గీ॥ నీకుఫలములు చీరలు నిక్కువముగ

కావలసి యున్నమాత్రోడరావలయును

వేదముం గూడనేర్పనీమీద మాకు

కరుణగలిగెను వేగమెకలసిరమ్ము॥

గీ॥ వచ్చిచెప్పినట్టులె వినవలయుసుమ్ము

చెప్పినట్టులవిన కెటోచేసితేని

శాపమిడుదాము సుమియికఁ గోపశాంతిఁ

జేయలేరుముమ్మార్తులుఁ జేరియైన॥

మంజరులు

1 అనినవారిమాటలకు నొడంబడి ॥ యరుచెంచె ఋషివరుండు

కనిపెట్టియున్నరోమపాదాండు॥ జనిమహాత్మరారండు॥(అనియెమరువచ్చి)

2 ఘనమావాద్యంబులతోఁ బిల్చుటఁ । గనఋశ్యశృంగు గుండె

వెనుకదినము పెనుస్వప్నముగనినటు ! లనుమానంబుగనుండె॥

3 మహాముని పాదమావంగదేశ । రహదారిలోనఁబడిన

బహువర్షంబౌక్షణమునఁ గురిసిన । ప్రజలుసంతసము పడిన॥

4 రోమపాదాండు ఋషిపాదాంబుల । నేమముతోఁబూజింపి

శ్రీరామజననము
అనియెమరువచ్చి

నాముద్దులపట్టినిచ్చెదనీకు । ననుక్షమించు దయయుంచి॥

5॥ నిను వెచ్చినవారు వేశ్యాంగనులు । నీకనుమానంబేల

ననురక్షింపఁగఁ జేపుడీత్రోవ గనుపర్చె సుగుణజాల!

గీ॥ అనుచు సర్వమునెఱింగించి మనుజనాథుఁ

డతని సుతయగు శాంతనుయతికినిచ్చి

నాగృహంబు నారాజ్యము నార్యయిటనె

యుండిధన్యతజేయు మఖిండచరిత.

వ=అనిప్రార్థింప మన్నించె నోదశరథా! అప్పటినుండియు నాపుర
మెట్లున్నదన

నీ॥ వత్సరమునమూఁడు పంటలుపండుటన్

పేదసాదలటన్న పేరెలేదు

సకలదానంబులు సల్పుటచేజనుల్

తేజరిల్లిరి నలుదిక్కులందు

శాంతయదృష్టమున్ చవులుగొనుటచేత

మరియింత యోగ్యులైమనిరిస్త్రీలు

తగవులుతంటా లధర్మవర్తననున్న

మత్తుపదార్థ మన్నాటతేక

గీ॥ సరససంగీత పండితసత్కవీంద్ర

దీర్ఘవాణిజ్య కృషిసల్పుధీవిశాల

సారకువలయపశు వృక్షసస్యజాల

భరితమై యొప్పుచున్నదా పట్టణంబు

గీ॥ అట్టులప్పటినుండి యాపట్టణమున

ఋశ్యశృంగుడు మామయా రేనికిఁగల

కోర్కెఁదీర్చగఁ నిప్పటికుండెనచట

మనముఁ గూడనతనిఁ దేగఁజనగవలయు.

వ=అనిన దశరథుం డపరిష్కృతానంద కందళిత హృదయారవిండుండై.

కమాచి=చతురశ్రగలి

ప॥ పోయివత్తమురండయా । మునిపుంగవుకడుకుం బో॥

అ॥ హోయిగల్గెనాఋషిచరితమువిన న । హోమపాదుడెంతధన్యుడొ॥

1 మహామహునివలెదోచెడునామదిమరిమరిమానినిజూడగోరియిక॥

2 తక్షణమేపుత్రకామేష్టినీ । పక్షులున నెరవేర్చగావలయు॥ బో॥

3 తనివిదీరకేనుపండ్లైరుకొను । చుచునున్నటురాత్రిస్వప్నమయ్యెను పో॥

4 పిండివంటలెన్నో పెక్కుగనిట । వాడియున్న దనినట్లుకలగంటి॥ పో॥

క॥ అనుచును బెక్కుహడావిడి

గనుబయనంబులను జేసికాంతలగనినే

జనివత్తుఋశ్యశృంగుని

గొనిరాగారేపెయిటకు గోమలులారా.

క॥ అనిషయనంబైవీటికి

జనినారలొ లేదొయంచు సందేహింపన్

మనసేగునంత జవమున

జనియుండిరివంగ దేశసామీప్యమునన్.

మంజరులు

1 రాజలాఘనం బగుటను గోటకు । రాయబారమునుబంప

రాజగునారోమ పాదుడునచ్చి । రానందరిం బ్రార్థింప॥

2 అందరును ముందు ఋశ్యశృంగమునినంపుమనుచు బ్రార్థింప(వీరువా)

రందరుంగలిసిఋషిని బ్రార్థింప । నాకోర్కెనుమన్నింప॥

ఆ॥ రాజబంధువు లనురాగంబుతోడత

నెంచియెంచి గౌరవించియుంట

భోజనంబులకును బూనినచ్చుటకును

అందరునును ఘోషమందివాగు.

గీ॥ వాయువేగముననె వచ్చియిల్లుంజేరి

వలసినట్టి తగినవస్తువులను

చేర్చిసుతులులేమిచే పుత్రకామేష్టి

మొదలుపెట్టిరంత ముదముతోడ

మంజరి

1 ఈకథయిట్టులనుండగనాకా । ధీశుడు బ్రహ్మనుగూడి॥ (దేవతా)

నీకముతోవిష్ణుపురికిఁజేరెను । నిగమవేద్యునింబాడి॥

వ=చనియూమహావిష్ణుఁగాంచి విసమ్మలై దీనవదనంబులతో

మంజరి

1 రావణబాధలు బడలేకుంటిమి । రమ్మమహాత్మానీవు

చేవబ్రోవకున్న సంగ్రమునఁబడి । జేరెదముక్తిందితావు

వ=అనిసనమ్మహా విష్ణువుబ్రహ్మంజూచి

సీ॥ ఉత్తమదాంఢత్య మొక్కడంబాపుచో

సర్గసంబంధమునమసిపోవు

సత్యచరితుడైన జనునిబాధించుచో

బ్రహ్మతేజంబున్న వన్నెచెడును

కూతువానింబెండ్లి గూర్చుకొన్నట్లైన

గౌరవప్రహస్యమా ఘనునికైన

మాయనేర్చినయెట్టి మహనీయుడైనను

నీచజన్మంబులనెత్తవలయు

గీ॥ దైవమే చూచుచుండు నీతప్పులెల్ల

నింద్రుడునుగాధి సుతుడును నీవునేను

యోధులమటంచుచేసిన గాధలెయివి

పాపమోయనఁ బుణ్యముపల్కుటెట్లు.

వ॥ అనసిగ్గునొంది కొంతనేపూరకొని మరల నాదేవతలు చేతులు
జోడించి

శ్రహన-త్రిపుట

ప॥ బ్రతుక లేమోషరమపురుష । పతితపావన మమ్ముగావుము॥ బ॥

అ॥ సతతముమాపై నల్లేరుపై । సాగుశకట ముక్రియనువచ్చును॥ బ॥

మి॥ అతికష్టంబయ్యె మహాత్మా । ఆరక్కసుతోడన్మాకు

మతులుబోయెమమ్మేదారి । న్మనిపెదవోనీదే బారము॥ బ॥

చ॥ తిండిదినుటకు వీలుగాదు । పండుకొనుమా మూలెలేదు

రండునాపాదములబట్టుడం । చండజనూనలబట్టిబాదు॥ నీ॥

మి॥ మొండిబ్రతుకు బ్రతుకుటకన్నన్ । బండలమై యుందుటమేలు

దుండగీమవానింజంపగ । రండువెడలి మాతోడన్నెడు॥ బ॥

వ=ఇట్లన విష్ణువు బ్రహ్మాంజూచి

మలయమారుతము ఆది

ప॥ సుకంబుగను యిం । టికిన్ జనుడునేనికన్ వచ్చెదను విచారమేలను

అ॥ అకలంకచరిత్రుడుదశరథుడుపుత్ర కామేష్టిసలుపు మునుసమయము

చ॥ రావణుడునరము । లీవిచ్చునపుడు దేవదానపుటచే వనిపడి

పోవకుండగా గోరెనుగాని । చేసలేదనుచు నరులదలంపడు సు॥

2 నేనుశేషుడును శంఖచక్రములు । రేనికొడుకులుగా జనియింతుము

జానకిపేరున లక్ష్మీజనించును । వానరులైమీగు నవతరింపుడు॥ సు॥

వ=అనిచెప్ప

గీ॥ లాభమునునుగొన్న లోభితెరంగున

విష్ణుజెప్పునట్టి వింతవార్త

నాలకించియు పదమాటిమొక్కిభజించి

దేవనీదుదయయె దేవతలకు.

మంజరి

1 అనుచు వెంటనే కిష్కింధకేగి | జనమొందిరందరును
 ఇనకోటి తేజడగు నాహరినిం | గొనియాడుచు తొందరను
 గీ॥ మజలనీకథయిట్లుండ మనుజనాథు
 పుత్రకామేష్ఠియు గూడపూర్తియయ్యె
 పాయసాన్నము బంగరుశ్లేరమున
 వెచ్చి పరమపూరుషుడొకడిచ్చి చనియె.

వ=దానింగొని దశరథభూపాలుడు.

గీ॥ పాయసాన్నము నాలుగు భాగములుగఁ
 జేసి యగ్రసలికి పాలుదీసియచ్చి
 యట్టులేకై కున్గూడఁ బెట్టియున్న
 మివులదంతయు నతడు సుమిత్రకిచ్చె.

వ=అంత

నీ॥ ఒకవైపుకైక వేరొకవైపున సుమిత్ర
 వేవిశ్వతోడను వేగుచుండి
 కాసల్యయన్నము గడుపులోశిశువున
 కాకలియని విధిలేకదినును
 కైకాసుమిత్రలు కానరాకుండఁగా
 గర్భముల్ చీరలఁ గట్టిచుండి
 స్త్రీవైద్యులెందరో సావధానముగ నం
 దరికి నారోగ్యముం బురికొలిపిరి

గీ॥ వైద్యగుణములచేతనోవారి పూర్వ
 పుణ్యనశముననో లేకఁ బూజ్యుడైన
 విష్ణుదయవలననో గాని వీలుగానె
 కన్గనునక ప్రసవస్త్రీ గడుపుశిశుగ.

మోహన చతురశ్రగతి

ప॥ కొడుకులుగలిగిరి యాదశరథునకుఁ ! గోరికదీరసంతోషమేర్పడగ
 అ॥ బుడుతలుబుడతలటంచునెన్ని యోయిచుమలుపడినందులకుఁదగినట్టి
 మి॥ పుడమిరేడొకడుగాక నయోధ్యా । పురజనులెల్లరుసంతసముబొంద
 కడువిలువగలుగునగలు దశరథుని ! కాంతలుప్రీతిన్మంత్రసానికెడ
 చ॥ నవమిదశమియేకా దశలయందునల్వరపుత్రులు వరుసగగలిగిరి
 అవతారమూర్తులని ప్రజలందరు । నాశ్చర్యంబున్ బొందుచునుండిరి
 మి॥ ఇవాళమనకిక ధష్పళాలనుచు । నెల్లబ్రాహ్మణ్యమను కొనుచుండిరి
 బవుగానన్నముదొరుకునని పేదప్రజలు సంతసముపొందుచునుండిరి
 మంజులు

- 1 శివశక్తియుక్తమగు నామమునుం । శిరికొసల్యనుశునకు (భరతుడని)
 యువరాజ్యభారమనుభవించు రెం । పవపేరిడిరి కైకసుతునకు
- 2 సర్వలక్షణవిలక్షితుండునని పేర్వచించిరిసుమిత్రాగ్రజునకు
 సర్వశాస్త్రపుల జయించగలడని । శత్రుఘ్నుడనుచుచిన్నకొడుకునకు
 గీ॥ పేరులిట్టిడియును ప్రేమతోఁబిల్చుచు
 గడుముదమున వారిగాంచుచుండి
 పేదపెన్నిధిగని మోడమందినయట్లు
 పుట్టిగుడ్డి దృష్టిబొందునట్లు.
- ఆ॥ యోగ్యుడైన పుత్రభాగ్యముకంటెను
 ధరణిలోననుండఁదగిన దేది
 రెండవవిధముగను నుండేనేనియువాని
 గుండెనగ్గికుంపటుండునట్లే.
- వ=యోగ్యులైనపుత్రులకు తోడుసిరికూడ గలిగేనేని
 గీ॥ రెండుగలిగిన వారలే దండధరుని
 బారిదప్పుడుకొనుటకుఁ బెల్వడగారు

పిండమిడసంతతియులేక భిక్షుబెట్ట
ధాన్యధనములులేకున్నదరమెగడువ.

గీ॥ ముఖ్యమైనవిగద పుత్రభూవసతులు
సారమూలకంబైన సంసారమునకు
వానితోనత్యశౌచ సువత్సలతయు
పరులయెడగల్గినట్లైన భళియనదగు.

వ=అట్లుగాక

గీ॥ కొడుకులుండియు భాగ్యముకొరతయైన
భాగ్యముండియు కొడుకులం బడయకున్న
బలముగలవాడు శూరుడై బరగనట్లు
శూరవంతుడు బలుడుకానేరనట్లు.

వ. సర్వైశ్వర్యములుం గలిగి ప్రీతిగా జూచు నాదశరథునిపుత్రులు

గీ॥ ఇంటినితరవోటుల ధనమెంతయున్న
కావలసినంతయడిగినఁ గానికొనరు
వెక్కసపుమాడలేన్నడు వినిసయిషరు
తల్లికనినందుకివియెగాతగినపనులు.

గీ॥ విలువగలిగినమాటలే వీనులఁబడు
గూడగలిగిన చేప్టలే చూడనగును
చెడుగుపనులను జేయనిశిశువులగు
తల్లిదండ్రులె ధాత్రిలోధన్యతములు.

గీ॥ ఒక్కక్షణమైన మాయొంటనున్నజాలు
నిట్టిబిడ్డలటంచును నెరిగినట్టి
యెల్లవారును నెదలలో నెన్నుచుండ్రు
కనకమేగృహస్తుడు పేర్చిగాంచకుండు.

వ=అట్టికుమారులకు

కం॥ రాజవ్యక్తికివిద్యలు.

రాజనుసర్వంబునట్లు రాకుండినచో

ధీజనులు మెచ్చరై

నాజగమున గేలినేయనగు నెల్లరచేన్.

వ-అనున్యాయంబున

గీ॥ దినదినము వర్ధమానులై తేజరిల్లు

లక్షణాన్వితులకు రాజలాంఛనముగ

సల్పువిద్యలవన్నియు సద్యశంబు

గూర్చునట్టల నేర్పిరిగురువులంత.

—సీతాజననము—

1 కొడుకులటుల సంతసంబుగూర్పగ | కులముద్ధరింతురనుచు

కడుసంతసమున దశరథరా జాకన్నసుతులగనుగొనుచు॥

సీ అతిప్రీతి రాజ్యమునందరు పొగడగ

నేకష్టములేక నేలుచుండ

కుశికపుత్రుండొక కోరికతోడ న

యోధ్యకునరుదేరసద్యశుండు

వచ్చెనంచుం బ్రీతినచ్చెరువందుచు

నమితసంతోషియై యర్హమునిడి

పాద్యమునిడిమానిపాదోదకంబును

సిరమునందుందాల్చి చెప్పెన్.

గీ అయ్యమీదయవలన నాకమితమైన

వెట్టిపిల్లలు నల్వరువెలసినారు

వారివిడలేక నెట్టులుండేరబోక

దర్శనమునకు రాగనేమరితినయ్య.

గీ॥ అనుచుఁదసమదిలో నెప్పుడలరుచుండు

సుతచతుష్టయమును బుపిచూచునంచు

వేగమేతోడికొని రండి యేగుడంచు

నాత్రమునఁబె బాలురమిత్రకులను.

ప=అంత నారామలక్షణ భరత శత్రుఘ్ననామంబులు గల్గినయా
మంజరులు

1 నల్వరుపుత్రులు నడచుచువచ్చెడి । నారాజసమును జూడ

నల్వకైన వర్ణింపదరమెయన । నరుల వశమె కొనియాడ॥

2 నల్వరుపున్నమ చంద్రులేకమయి । నట్టలన్నెల్లుగూడ

విల్వలేని నరహాలుదృష్టిపో । విడచిరందరుంజూడ॥

ప॥ వచ్చినట్టి

ఆ॥ ఆత్మభవులు నల్వరాజకిముందుగ

పాదమాలకు మ్రొక్కివచ్చినట్టి

కొలికునకుఁ గూడకడుభక్తితోవంద

నములుజేసి దీవనలనుఁ గొనిరి.

మోహన=చతురశ్రగతి

ప॥ నల్వరుపుత్రులునాగ్గాసనములనతియొయ్యారముగాగూర్చిరి॥న॥

అ॥ విల్వలేనిరత్నాభరణంబులు । వింతయైనకాంచనజననంబులు

మి॥ తల్వారులు రత్నంపుపిళ్ళతో । తళతళమని కాంతిపూజములుగా

చెల్వందుహస్తములధనస్సులును జలజలమనుముద్దుటంగీరములతో॥ న॥

చ॥ చిరుచిరునగవులఁ జూచియందరును పరమానందమునొందుచుండగా

మురియుచుదశరథుడుగాంచుచుండగ. । సరసిజాక్షులువీవనలువైవగా

మి॥ పరమమోదముననాతోపీరలు । బరతెతురనుచు కొలికుమహంగ

పువ్వులపల్లడుచూచినప్పటికి । పువర్ధర్మమునభిలషించగా॥ న॥

గీ॥ ఏకమూర్తి ముమ్మూర్తులుగాక మున్ను
యెట్టులుండెనో యెవ్వరికెగుకగాని
రామమూర్తినిఁజూచిన యేమనుజుని
కైనఁ జ్ఞప్తికి వచ్చునావైనమెల్ల.

కం॥ తక్కినమువ్వురిఁ జూడఁగ
నిక్కపుమూర్తిత్రయంబె నెలకొల్పును గా
కొక్కడఁ జూచిననంతటి
చక్కని గుణవంతుల విధి నలుపం గలడే.

వ= అనివాక్రుచ్చుకొను జనులు

ఆ॥ నాటకంబునందు నీటగువేసము
లరుగుదెంచు నప్ప డలరు ప్రజల
రీతివెంతగనిన భాతిని జూతురు
గాని మాటలాడఁ బూచుకొనరు.

వ= అంతవిశ్వామిత్ర మహర్షి దశరథచక్రవర్తి గాంచియిట్లనియె॥
బెంగాల్ తోడి-రూపకం

ప॥ కడువెట్టిసుతులు గల్గిరి । కనుగొంటిని దశరథనే॥ క॥

అ॥ యదుము లతిగఁ బొందెదవు । బుడుతలనుగురించినీవు॥ క॥

మి॥ జడదారులకష్టంబులఁ । గడతేర్చెడువారలునీ

కొడుకులుగాఁ బుట్టిననెడి । కోరికతో మేముండగనీ॥ క॥

చ॥ ఇంతమాత్రముననేదో । దృష్టితగులుచని యనుకొంటివ

సంతతిలేకలేక గను । సరణినిగనుపరచితివినీ

మి॥ యంతరాత్మ సంతముదంబనుభవించు చుంటివో నే

నితమాత్రమెఱుగకున్న । నెట్టులింతవాడనైతి॥ క॥

వ=అనన్ దశరథుడువిన మ్రుడైమునింగని॥

సీ॥ ఎవరిపిల్లలు వారికెంతయో ముద్దని.

మీరెరుంగరటంచు నేరు చెప్ప
యోగ్యులెప్పుడును నయోగ్యులం గూడను
స్వాభావముగ మంచి వారలనరె
అందులో మీకునాయందుండు దయచేత
నిట్టలనుటకు నింకేమి కొడువ
మీయనుగ్రహమున నీయవివేకులన్
ఘనులుగా దీవింపఁ బ్రణుతి సేతు.

గీ గానియోమహాత్మా యేమికారణమున
నరుగుదెంచిరి మీరని యడుగకుండ
కాలయాపనఁ జేసితిగాన నాదు
తప్పక్షమియించి వేగమెచ్చెప్పమయ్య.

వ=ఆనవిశ్వామిత్రుఁడు

సీ॥ నేనొకగొప్ప కార్యానురతుండనై
కారణంబున నిటుచేరినాఁడ
గడపలోనికివచ్చి తడయకముందునన్
గక్కులకళ్లేనఁ గట్టినావు
అప్పటినుండి నాకటుగాని యిటుగాని
నోరును మెదుడగ భారమయ్యె
ఋషినిగదా లోకకృషికోసమే జేయు
కార్యమునీవునుం గావవలయు.

గీ॥ ఔవధూభర్త లట్టులుగాపకున్న
లోకములు తప్పకనుఁ బాడుగాకయున్నె
ఆడితప్పనివాడ నిన్నడిగినట్టి
దెద్దియున్రిత్తవోదనియిటకురాక.

గీ॥ గాననీవు గూడఁన్ గృహనూనుమయ్య
చేరిలోకులఁ బ్రీతిరక్షింపవయ్య
రాజధర్మము నిలుపుట సాజమయ్య
నీవటులజేయకున్నను నిల్వమయ్య.

వ=అనదశరథుడు॥

మంజరులు-శంక రాభరణము

- 1 పరమేష్ఠితుల్యులగు మీరిట్టల । బలుకన్యాయమే యార్య
హరిశ్చంద్రఁగోరినదిగాకేది । యైననిత్తుమునివర్య॥
 2. అదియైన నేన యేలుటకుగాదు । ముదముతోడరాముండు
సదయుడై యేలుచుండుటఁజూడగ । సన్మృనినామనముండు॥
 3. రాజధర్మమునుఁ దప్పనీకమీ । రేదియైనఁ గోరుండు
ధీజనులు మెచ్చుచుండునట్లునే । నేజేయనొప్పియుండు॥
- కం॥ కానిపని యేదియైనం

బూనుకతమవంటి నారు బుత్తెంతురెయో
హానివర యేదియైనం
గానీయర్థింపుమిపుడకైకొన నిత్తున్

వ-అనురాజుతో కౌశికబుష్టి

సీ॥ ఏదిసీకుఁ బ్రీతియో దాని నడిగెద
నేదారి ద్రొక్కెదవో దశరథ
ఎందేగుటకు నీకుసందేహమున్ గల్గు
నందువో దానినే నందసుంటి
నందరికినోద మందజేసెడిదేది
యందునె నాపని జెందియుంఁజె
నేదిసీకుడి ప్రక్కదేదీప్యమానమై
భేదించె నామది నీదిసముస

గీ॥ నట్టిరాఘవు సేహమా బట్టనుంటి
 నెట్టులెసను గాని నాచెట్టబట్టి
 మమ్ముబాధించు రక్కసి ద్రిమ్మరులను
 జంపుమని చెప్పమారాముఁబంపి నీవు.

ఆనందభైరవి మిశ్రజాతి

ప॥ ఎందుకంటివయేసియెల్లరక్కసులు మ । మ్మెటుమెదలనీయ రోరాజ॥
 అ॥ సంధ్యావందనమైన సరిగసలుపగనీరు । అందుండలేమయ్య రాజ॥
 చ॥ శపియించుటకునైన దశముతరుగునని । శంకగల్గుచునుండె రాజ॥
 కృపతోడనీవుపుత్రు నిపుడుఁబంపితివేని । యుపకారమగునయ్యరాజ॥
 2. రక్కసిమూకచేఁ బెక్కుదినములనుండి । ఇక్కట్లొందుచునుంటిరాజా
 నిక్కముశ్రీరామునక్కడకుఁ బంపిన । చక్కంజేయంగలఁదురాజా
 మి॥ యిక్కుమారుని నాసుతునిగా । నింపుగా జూచెదను సుమ్మా
 చక్కగానేర్పెదను విద్యల । జాగుసేయక నాజయిమ్మా॥ యెం॥
 వ-అయ్యవసరంబున॥

నీ॥ దశరథుడధ్యక్షుని సమానముగనుప

కార్యదర్శుర యట్టలార్యులుండఁ
 దమతమ విద్యలఁ గమనింతురనివచ్చు
 కార్మికులట్టులఁ గవులుగూడ
 కార్యనిర్వాహకుగతి వసిష్ఠుండుండ
 కార్యబోధకు నట్లుగా సుమంత్ర
 వెలయఁ బ్రేక్షకులంత వివిధదేశంబుల
 నుండివచ్చిన యట్టలుండవినఁగ

అ॥ రంగసింహ మన్నరంగుగ కౌశికు
 డం దుపన్యసించు చందమరయ

సాలుసాలునకొకచక్క జరుగుచుండు

నాంధ్రసభలవోలెనలడియుండె.

వ-ఇంట్లుండ నచ్చటి ప్రేక్షకులువ్విష్టారుచు కొశికుని యుపన్యాసము
మేనులుమరచి వినుచుండ.

ఆ॥ ప్రజలయెదుట నొప్పబడిన యధ్యక్షుండు

తనకు వల్లగాని పనినిగూర్చ

చేయలేక సిగ్గుచేతజసాధింపగ

బాసరుతీరుదశరథునకుఁ గల్గె.

సీ॥ పుత్రునిబంపఁగ్గాఁబూనిపోదుబుద్ధి

యన్యతమాడగ యోచింపన నలెజనదు

ముందరుగగోయి వెనుకకుంబోవనూయి

సుతునిబంపుఁగా లేకఁ దాపతితుడగుఁగా.

వ. రెండువిధముల మనస్సు కొట్టికొన నారాజపుంగవుడు ముని
పుంగవుం జూచి.

జంజూటి-త్రిశ్రగతి

ప॥ కొడుకుల విడిచినే గడియయైన నుండెదనా । కడునిడుమలఁ బడి
గాంచితి తుదకు నా॥

1. అయ్యా శ్రీరామునకు నెయ్యిమధికము నాతో । చయ్యన మీతో
రాగసాహసించునా చెప్పుపుడీ ॥౪॥

2 నేనేవచ్చి రక్కసులబూచికతో చంపెదను । గాననన్నుఁ గరుణింపఁ
బూనుమయ్య రాముగోరక॥

3. అన్న పానములకు నదనుగుదురునో లేదో మీ రెన్ని చేసినఁగానియింటి
సుఖము వచ్చునె.

4. రాజకార్యములరయు నాసమయమున నైన । రాము మనోవేత్తమున
నేమరుపసుమ్మా.

5. విడువదగినంత గట్టిబుడుత డారాఘవుడు | నుడువు టెసరిగరాదా చెడు
గుల నేమిసేయు ||కొ||

వ. అను దశరథునిం జూచి విశ్వామిత్రుడో రాజామీవంశజులైన సత్య
హరిశ్చంద్ర. నల భల్లాసశ్రీయాశ ప్రభృతిభూషతు లాడితప్పవలసి
వచ్చునని యెంతంతఘనమా కష్టకార్యములంజేసిరో నీవ యెఱుం
గుదువు నీవును సామాన్యుడవుగావు పుత్రప్రేమచే నిట్లనుచుం
టివి కొంచెమాలోచింపుము నీపుత్రుని నాకుఁ బెంపిమ్మనలేదు.

గీ. రాముఁ డారక్కసులఁ జంపిరాఁగలందు
కొద్దిరోజులలోనె నావద్దఁబడ్డ
వెల్తిఁ బూర్తిఁజేయుదువులే వేగవెంట
బంపుమా రామునకు నేమి భయములేదు.

మంజరులు-కళ్యాణి

1. అంతనామాటనీకు నమ్మకం | బనిపింపకున్న గురుని
యెంతవాడు గాముండని యడుగుమి | యెరుకపడెడు నీతరిని ||నీగురుని||

2. అంతపసిష్ఠుం డాదశరథభూ | కాంతుప్రక్కగా నిలిచి
సంతోషముతో రామునిఁ బంపుము | చంపురాక్షసులఁ గలచి.

3. అదిగాక వేరెయిపకారంబుల ! నందివచ్చునీసుతుడు
యిదియేతగు సమయంబీయనతో | నేగుమనిజెప్పమిపుడు.

వ. అనుచు వసిష్ఠభగవానుం డుభయోపయోగంబులగు పల్కులం
జెప్ప దశరథుండు వెలపులంబోవుచుఁ గుశికపుత్రుం గనుంగొని
యో మహాత్మా.

గీ. తనగురువుమాట వినెనని యనుకొనకుడు
ధైర్యమాపాటిలేక నేడడసినాడ
కొడుకుఁ దీసుకవచ్చి నాకొప్పజెప్ప
వరకుఁ దండ్రిబిడ్డలయిట్లు పరగవలయు.

కం. నాపంచప్రాణంబులు

నీపాపసీచేత నుండు నిక్కమువశా సీ

కోపంబుంచక వేగమె

నాపుతునినాకు నప్ప నమ్మిడుమనఘా

వ. అనిన మానిరేనింగని ద్వ్యర్థిగా నర్థమువచ్చునట్లు!

తోహారలు-ధన్యాసి

1. ముందున్నదింక ముసుల్లుపండుగ! తొందరపడకోరాజా

యెందుకీరీతి తొందరరాముం ! డెందేగడురవితేజా.

2. పయనముమాత్రము వేజేయిపురు ! పార్థివోత్తమా నీవు

భయముగల్గె నారక్కసులవలనఁ . బ్రాణములిచ్చటలేవు.

వ. అను మునివచనంబులవిని దశరథుడు రామునిం బొమ్మని నేత్రనండ్లజ
జేయ!

తోహారలు-మోహన.

1. తండ్రినేత్రములచేఁ బొమ్మనియెడు ! తాత్పర్యంబును నెఱిగి

గండ్డలైన రక్కసుల దునుముటే ! గలిగెననిముదముబెరిగి

2. లోనికేగితల్లులతో నడవికి . నేనేగెదననిచెప్ప (మనుజుని)

తోనెయున్న ఛాయవలె లక్ష్మణుడు . వీనికిదోడ్డెయ్యెప్ప॥

వ. అతిత్వరిగతిని.

సీ. తిరిగిదర్బారున కరుదెంచు తనయులఁ

జూచిచూచియు మోమువాచినట్లు

తక్షణమే వారిదరికేగి లక్ష్మణా

గురువు సన్నయుజెప్ప తెరగునపను

మని దేవిడిదాక ననిపి రామునిఁ జేర

దీసి యింకొకమాటుగాసిఁ జెంది.

తిరుగలేక యెట్లొ తేలెడు కాళ్ళతోఁ
జేరలేకసభకు జేరువరకు

గీ. తనకుమించిన వగచేతఁ జనులుఁగూడ

జేరలేకయె దర్బారు జేరుసరికి

వెలవెలం బోయెనా సభానిలయమెల్ల

నదుమ మణియూడుహారము నాఁబరంగ

న. అంతవిశ్వామిత్రమహర్షి .

బిలహరి-ఖండగతి

ప. దశరథుని దరినుండితప్పకొని కాశికుడు । వశముగానట్టి సంతసము
నకా బొంగుచును

అ. పసివారిఁ జూచునట్లీ బాలురనుజూడకను । పరమపూజ్యులఁ బోలె
భావించుచుం దనలో

మి. ముసిముసినగవులును పనగలనడకయును । రుచిగలచరితంబులువచి
యించుచు బాలురతో.

చ. లోకమున కాధారమా కమలగర్భుడే । నాకుశిష్యుండయ్యె నాపు
ణ్యమే మందు

చీకటికి నేస్తుతారా కాసుబదరిని । చీల్చిచండా దునీశ్రీహరిష్టకను

మి. నాకీర్తియుగూడ నాచంద్రితారకము । లోకులెల్ల జెప్పకోకుదురె
యికను॥

వ- అనియపరిమితానంద దాయకులగు నాశ్రీరామలక్ష్మణ నామంబు
లం బరగు దాశరథులతో నానందంబున నోలలాడుచు నేగుచుండ నా
నాయోగ్యత్రయం బెల్లున్నదన

నీ॥ కొదమసింగము వెంటఁ గూడివచ్చెడి చిట్టి

కూనలయట్టులఁ గొంకులేక

ఎఱ్ఱగులాభీకి నెదుటఁజేర్చినయట్టి
 సంపెగ చామంతి సరణిఁదోఁప
 నీలమాక్తికముల నిరుతట్టులంగూర్చి
 మధ్యమాణిక్యంబు మాటినట్లు
 దేవగురునియొద్ద దేవేంద్ర చంద్రులు
 వినయసంభ్రములఁ బెనఁగుమాడ్కి

గీ॥ కాశికునితోడ రామలక్ష్మణులుఁ గూడ
 స్వర్ణయునకు హత్తించినవజ్రమువలె
 వజ్రనమ్మిళితంబైన పైడి పోల్కి
 నొకరివలన నొక్కరికాంతి ప్రకటమయ్యె.

గీ॥ అటులపిచ్చపాటింజెస్స చరుగుదెంచు
 నమయమున భీకరధ్వనిజరిగినట్లు
 వినఁబడినయంత నే మునిక నెనిటునటు
 వెనుకవారుడిరను ధైర్యముననుఁ గూడ.

వ॥ అట్లువినుచు నెదుటికిఁ జూచుసరికి॥

సీ॥ జారుపిరుందులు భారమా పాలిండ్లు
 కోరదంతంబులు కోసుగోళ్లు
 కుండవలెన్ముందు కురుకునల్లనిబొట్ట
 చుంచులమార్గమున్మించు ముక్కు
 రంధ్రంబులుఁ ఖర రవము మీచెడి కంఠ
 రవమునునల్లనిరంగు నోరు
 పెడకాళ్లు నాభినివిడిచిన కట్టును
 అప్పవలెందలరుసరుసలను

గీ॥ జూపుమోమును బరువగుమాపుగుడ్డ
 క్రూరమా చూపుచాపునుఁ గోరుకళయు

నీనినట్టి వరాహంబుపూనికయును

రవిన్మింగగ నరుడెంచు రాహుషగిని.

వ= వచ్చునదితాటకేగా నెఱింగి రామునిజూచి

ధన్యాసి-చతురశ్రగతి

ప॥ రామారామా వచ్చుచున్నదీ । రక్కసిగనుమునీవు

అ॥ సామజములు నూరింటికున్నబల । మీమనుజాసికిగలదోరామా॥

చ॥ బ్రతుకనీదు మమ్మియరణ్యమున । భడవామంచిదిగాదు

అతికష్టంబయ్యెనుదీనితోడ । ననయంబు! చాపబాదుము॥ రా॥

2! దీనితోడమారీ చుడుగూడిన । వేన్తికైన భయమేను॥ ఓ

భానువంశజలధి శశీకరుణను । మానిచంపగా బూనుమురామా॥

3. ఋత్విక్కులుదీనిగన్నదిమొదలు । ఎరుగరన్నమో యన్నా

సత్వరముదీనిజంపకున్నచో । సకలకార్యములునున్నఓయన్న॥ రా

తొహర-సురట

1. అధర్మమున కొడిగట్టినాడు ముని । యథమాంశమైన స్త్రీని

వధింపుమని యాజ్ఞయిచ్చుచుండెను । వనితయనెడికృపమాని॥

వ-అనియనుకొని విశ్వామిత్రుంజూచి శ్రీరామచంద్రుడు॥

దిండి

1. ఎన్నఁడైన స్త్రీలంజంపుట । యెరుగుదునా

నన్నిట్టిపనిని జేయుమనుట । నాయ్యమేనా॥

వ-అనఁగార్యభంగ కారణంబున విశ్వామిత్రుడు కించిద్భయకారణుడై

రామునితో॥

దిండ్లు

1. రామాయినూరుగురు । రక్కసుని

నేమి మెదలకుండని వేయఁగల్గును॥ శ్రీరామా॥

2. మగవానిధిక్కరించినమగువంజరిపిన

నగచాట్లబ్బపు పాప | మపదనాయనా|| యోరా||

3|| అందులో కూరరాక్షసి | యంతమొదిన

నెందరోసుఖముంతు పుణ్య | మింతకన్నా|| రఘురా||

వ|| అనిధశరధ సూనుతో మాన్విసిబలుకుచుండ

గీ ఇంతలోదాటకియు వీరినెదరుకొనుట

రాముబాణమురిశ్వున రవముగొనుట

తాటకీ పక్షమున నమ్ము నగులుకొనుట

మెదలలేక రక్కసియు సుర్వదలుకొనుట.

వ|| తదుపరియారామలక్ష్మణ కౌశికు లాశ్రమమునకు

ఆ|| చేరిభోజనములఁ జేసి కూర్చొనినంత

వేదపఠకులెల్ల వేగిరంబ

యజ్ఞశాలనుండి యరుచెంచిరాముని

కుశికపుత్రుఁ జూచిగొల్లుమనిరి.

నాదనామక్రియ త్రిపుట

ః|| అంతె రాముఁడు వారిపై చెయినిడి ! యెంతమాత్రముభయములేదని

ఆ|| సంతలక్ష్మణుడిచ్చు విలుగొనియు | నతీరయంబున శాలకుఁ జని

మి|| పంతంబునవచ్చినట్టియా | పతితులపైఁ బాణంబులేయ

కొంతమందిచావఁగలిగిన | కూరులువెన్నిచ్చిపరుగులిడుచుండిరంత

చ|| ఏరమీటల దెంతపోగరు | మీరియున్నను తాపసులనె

సాజెసారెకుఁ బాధపెట్టట | నేరమని యనిపించలేద

మి|| కారణంబులేకన్వారిని | మేఱమీఱిబాధించునట్టి

మీరలేమిగానున్నారో | రారండన నొక్కఁడుఁ గన్పడకుండె| న||

గీ|| తమ్ముడాజాగరత యని తానువచ్చి

తాపసులకు మహాశ్మశాపాపులందు

గానరారిక రావచ్చుగానవచ్చి
మీపనుల్మీగు నెఱవేర్చిమేలుకొనుడు.

తొహరాలు-ధన్యాసి

• అనినయంతయుత్విక్కులు ఋషులును । విసిసంతోషంబునను
ఘనముగఁదలపెట్టియున్న సవనము । గాజేసిరి పూర్తిగను॥

2. తదుపరికొన్నాళ్లు విద్యనేర్పఁగఁ । దాఁసి బాలురనాపి
ముదముతోడ నొకనాడువారలకు । మిథిలవైపువ్రేల్చాపి॥

నీ॥ రాఘవాయిటువైపు రాజిల్లు మిథిలయ

స్వట్టణమొక్కటి ప్రతిభఁగూడ

వినియిందు నీవును జనకరాజధిపతి

యతనికిఁగలదొక యాడుపిల్ల

నీవుశాపంబంట నెఱుఁగజాలపుగాని

యాదిలక్ష్మీయె సుమా యదిదేవ

జ్ఞప్తికిందెచ్చుకో తప్తకాంచనతేజ

నీవెఱుంగనిదేది నిరుపమగుణ

గీ॥ యనుటరాముఁడు చెప్పుడు వినెదననుట

వేదమున నుద్భవించిన వేదవతియె .

రావణుని వంశమంత మౌనల్లునేయ

నీతయైజనించినరీతిఁ జెప్పఁదొడగె.

వ-ఓహత్మా

గీ॥ ఆదిలక్ష్మీలో సగభాగమావనితయె

పరశురాములో సగభాగమీవె

నీవెచేసిన చిత్రముల్ నీవెమరువఁ

బ్రజలమగు మాకు జెప్పఁగ వలనుపడునె.

తొహరలు

1. ఐనను జెప్పగ బూనితిఁగావున ! నాలకింపుమోరామా॥
మానికు శధ్వజుడువేద మతి ర | మృముగఁ బరిచుజిత కామా॥
 2. వేదమంత ట్టుణ్ణముగాఁ జదివెడి | వివేకిలేవోరామా (యా)
వేదపఠన ప్రభావముచేతను | వెలసె వనితయరిభీమా॥
 3. ఆవెలసిననతిబాలగాక విను | యావనవతియోరామా
కేవలమా వనితకొరకు విధికొక | భావమొదవెగుణధామా॥
- వ-ఓకొనల్యా గర్భశుక్తిముక్తాఫలావిను మాంకాంతలావణ్య రూపవి
శేషంబులంజెప్పెద

బెహగ్ త్రిశగతి

- ప॥ కాంతను నుతియింపనా | వంతుగాదురామా
ల॥ దంతివరదు సుతుడైనను | తగునోతగడో నుతింప॥ కా॥
- చ॥ దంతివంటి నడకలు | యెంతొమంచిమాటలు
సుంతయెవరికష్టమైనఁ | జూచిసహింపని జెందమా॥ కా॥
2. అతిమధురమతొ పలుకులు | మితమాసంభాషణ ను
సున్నితమా భోజనము నమిత | కుతుకము సంగీతమందు॥ కా॥
3. తెల్లతామరలగాదని ! యల్లసిల్లునేత్రంబులు
కల్లయనెడి మాటరాకఁ | గడుసత్యమతొ పలుకుల॥ కా॥
4. మృదువొతామరలకంటె | మదవతిమేన్మృదువుసుమా
ముదమునఁ బెద్దలపూజయు | మధురాహార స్రియయగు॥ కా॥
5. నూపుపూపుతీగుముక్కు | శీవ్విమైసపళులనొక్కు
యేవిధముననైనహానినె | భావంబునంగలుగ్రదొక్కు॥ కా॥
- గీ॥ మాటవినయవిభవముల మరుగుపరచె
తనువు సౌందర్యమంతయుఁ దాచుకొనియె

శాంతవచన సౌందర్యముల్ చాలుననఁగ
యాపెమూర్తిభవించె నంచనగవచ్చు.

వ-రామాయాకాంతయెప్పును జనరతకుండైన శ్రీహరి నేగొనియా
జగద్రతకుండైన యావిష్ణువే పతిగావలెనని ధ్యానము సల్పుచుండ
నొకరక్కసివచ్చె॥

గీ॥ వానిపేరుదంభాసుర దానవుండు
కానిపోని దుశ్చేష్టలఁ బూనువాడు
ఋషులకందరికింగీడు విషయుతుడయి
గలుగజేసెడి రక్కసిఖలుఁడితండు.

వ-అతండీవేదమం దుద్భవించుటకా సార్థకనామురాలగు వేదవతిని॥

కం॥ కనుఁగొని నంతనె యతఁడా
వనజాక్షినిఁ గూడియుండ వలెనని మొంతో
పనిబూనియడిగెన్నిట్టల
కనులఱమూయుచును మోహకలితుండగుచున్॥

బెహగ్-జల్వ

ప॥ శాంతరోసికుపతి । గలడా లేడా వచింపుమో॥ కాం॥

అ॥ ఇంతరూపవంతురాలిని ని । న్నెట్లు వీడినానో కాం॥

చ॥ కోమలాంగినీదుజత । నీమఁగడె బాసెగాని

యేమనుజుడెట్లు నిన్ను ! వీడిపోగల్గునె॥ యోకాం॥

2. అన్నపానములేలనో । వన్నెలాడినీవుగల్గి

సన్నుతాంగినిన్ను వీడిన । చవటయింకేలనే॥ కాం॥

3. నన్నుమన్నింపుము । నిన్నుఁబ్రీతిఁ జూచుచునే

వన్నెలాడినైననుతల । దన్నునట్లుజేతునీచేతనె॥ కాం॥

వ- ఇటుపరకశుడై న్నేలుచున్న । రక్కసునిగాంచి వేదవతి॥

కం॥ అన్నానాథోనిట్టుల

మన్ననకెడమైన యట్టి మాటాడకుమా

నిన్నన్నయన్న యందును

సన్నతపాత్రుండు హరియెసాక్ష్యము సుమ్మా॥

వ- ఓయన్నా నేనవివాహితను నాకీజన్మమున వివాహముకాదు ఈ
జన్మము బ్రహ్మచర్యముతోడనే నసించవలయు నిదియొకచిత్రకథ
క్షమింపుము నేకుశధ్వజుని సుతనని చెప్ప॥

గీ॥ అగునుయెల్లవనితలిల్లె యాడుచుందు

రెంతప్రీతి పూరుషునిపై గంతులిడిన

నందులో యశావనివిసేపు సందులేని

మోహనియపు ప్రీతేలలేకయుండు.

బారువ-చతురశ్రగతి

ప॥ స్త్రీస్వభావమే నెరుగుదునూ । చెలియాబహుజనులజూచినాడను॥

అ॥ ఆస్వరూపనామనాశకునిసీ॥వాగొప్పగనుగొనుటో వెచ్చిదాన॥ స్త్రీ॥

చ॥ నీతిలేక నుండువాని సతియును । నిత్యరోగియా వానిభార్యయును

ప్రాతమగని క్రొత్తయాలియునో । నాతీక్షణిలేని యశావనాంగియు

మి. మాతలవలె పైకింగాన్పించుచు । నీతిలేనిచమానపులతో

మూతులంట మాటలాడుదురు నీ । కోతలునావద్దనాగోయు ట॥స్త్రీ॥

వ- అననాకుశధ్వజసుత నిష్కాపట్యముతో!

గీ. అన్ననీయనుభవమున నంతెగాని

మించితెలిసికొనిన యట్టి మేటివీపు

కావుగావున నంతియెగాని మిగత

నున్నయుత్కృష్టదశయెట్లునిన్నుఁజేరు.

గీ. కనుము. సామాన్యముగమంచి గాంచుటన్న

నెంతయోజ్ఞాన దృష్టినిమించవలయు

కష్టమణువంత జేసిన గంపెడంత

ఫలముచేకురుట్టుల భాతవినుము.

సురట చతురశ్రగతి

ప. తెలిసీ తెలియనివానికన్న । దైలియని వాడేమేలన్నా.

అ. తెలియనివానికిఁ జెప్పిన వినుకొను ॥ పలువిధముల లాభమునుం
బొందును॥

మి. తెలిసీ తెలియని మనుజుండెప్పుడు ॥ త్రిశంకుస్వర్గమున నేయుండును
ఫలముఁబొందువాడెప్పటికైనను । బకులయెడల భ్రాతృభావముంచును.

చ. పరసుతులను జెరుఁజూచువాడిహ । పరములకును దూరమానుసుమ్మా
పరధనమున పర గౌరవంబులను । పాటింపనివాడిట్టులెసుమ్మా

మి. పరసుతులను తట్లులవలెఁజూచుట । పలికి నొకకుండుట పేదఁబహు
కరుణతోడఁజూచుట పెద్దలయెడ । కపటబుద్ధిలేకుంటమంచిదని. తె

అ కాన నీవునన్ను మానవతిగ నెంచి

సోదరివలె దయను జూచుమన్న

నేను విష్ణుఁడక్క నితరులఁ గోరను

మంచిబుద్ధిగలిగి మనలుమన్న.

తోహరాలు-ధన్యాసి

1. అనియిటు లెన్నివిధములం జెప్పిన ! నారక్కసుంపువినక
పనివడి కుశధ్వజుని చెంతకరిగి । పలికెనిటు సాపమనక.

2. ఓరి కుశధ్వజ నీకూతు నాకొనఁగెదవా మారనక
బీర కాయపీచువలె మనమమిత । ప్రీతినుండెదము గనుక.

3. లేదంటివేని చెప్పమిపుడే । పోదు నిన్నుఁగడతేర్చి
నీదు తనయ నిప్పుడేనేఁ గొనియెడ । నెట్టులెర మనెకూర్చి(య)

4. పల్లెటూరిలోన పలుకబడిగల । పరమనీచుహొక్కందు
చిల్లరవార్షం బాధించుపట్టు । జేసె నారక్కసుండు

5. పిల్లనిజూచిన యెలుకచందమున | పిరికిపడకుశక్వజుడు
మెల్లఁ గదంభునితోడ నిట్లనియె | మించువేదపాఠకుడు.
సీ. దంభాసురావినుతగని కోరికయిది

మీకు మాకెప్పుడు నిత్రగుణము
గలుగ వినముగాన కానట్టికోరిక
కోరిలేదనిపించు కొనుట కంటె
నూరకొనుటమేలు మారుమాటాటకు

నీకుఁ గావలెనన్న నెలతుకలకె
లోట! మాపిల్లకు లోకరక్షకుడైన
హరియందున నె ప్పీతి యలముకొనియె

గీ. గాననే నన్నివిధములుగా పనినను
వేరొకని వివాహమ్మాక నేరననియె
తన్ను వలవని కాంతను తలచుకంటె
నీచమొదైనఁ గలుగునే నిశిచరేంద్ర.

కన్నడ-తిరుట

ప. ఎందుకూ దంభాసురానీ! కింతులేలేకుండిరా | లోకమున నె||

అ. సుందరాంగులెందరో నిన్ను | జూచి నంతమోహితురీను గ్ధ || మొ||

మి. ఇందు నిన్ను నిందించుటగా | నాకము సొగసెనుఁగనివాడవని
సందియంబు మానుము చెల్లెలి | సరణినిజూడుము మావేదవతి.

చ. వేదవతి జాతకముఁ జూడఁగ | లేదు పతియోగ్యత యీజన్మలో
నేదియైనను ఋణములేక | నెట్లు చేకురునయ్యా చెప్పుము.

మి. సాధువులయి మమ్మొందుకీ! బాధలతో బడవోసెనగో

యోధాగ్రేసర చక్రవర్తి | నీదయమొపైఁ బోపూర్ణింపు || మొ||

ప. అదిగాక దంభాసురా మఱియు.

సీ. పిలువని పేరంటముల కేగుఁగొక్కటి

వలవని వనితను దలచుఁగొకటి

యడుగుచుండినయట్టి యపునుదీర్చక

మరల నప్పుం గోరనరుగుఁగొకటి

చీఢీయనెడువాని జేరుట యొక్కటి

కోరని పెద్దగా జేరు టొకటి

లోకువవానిపైఁ గేకలువేయుట

కొట్టబోవుటయును కొట్టుటొకటి

గీ. కూలికైవచ్చి పాలనిప్రేలుఁగొకటి

నమ్మివచ్చినదానిని యమ్ము టొకటి

నమ్మినట్టి వానినిఁ జెసియమ్ము వాని

చెరుపుటాదియా పనులెల్ల నరకములగు.

అ. అ నుకుశధ్వజునివంకకు తీక్షణముగా జూతి పండ్లుపటపటఁగొరుకుచు
మరలఁ దలయాపుచు మరల నవ్వుచు.

శంకరాభరణము-ఆదితాళం

ప. ఇంతమాత్రమునకే నామది సంతసించునా మామా॥ యి (హరి)

అ. యంతవాడనేఁగానా యీదంతిగమనగొనిపోనానీ వంతుసలహాయుడే
నా యీ దంతిగమన మర్యాదగఁగోరిన యంతనన్ను చెవులుబట్టి
యాపెడు నిం.

చ. నీగొంతుకిప్పుడు నులుమనా॥ ఆయంతకునికడకనుపనా॥ నీ యంతవా
డిటుబలుకన॥ నేగోరగ యంతవాఁడనని యుగగపోతిని॥ సంతనము
ననీకూతుంగొనియెడ॥ ని॥

సీ. బలవంతముగనె నీపట్టినిఁ గొనిపోదు

నెప్పట్ల నన్నిది తప్పుకొనునొ

మావంశమున కిది వంశీకీర్తనాప్రాయము
 మని వేరెచెప్పెడి పనియులేదు
 మావంశమున కెల్ల ముకుటమై చెలగెడు
 దశకంఠపీఠి వితనివికొలది
 గావించెనతనికి గన్పించెనే లోటు
 మాకచ్చుబాటైన మార్గమెయిది

గీ. యైన సంబంధముం జేయనైన యపుడు
 హితవుగా నుండుటయె మంచిగతియనుచు
 చెప్పచున్నాను వినుమికఁ జెప్పఁ బోను
 రక్కసుడ నగు తురుగుదు పెక్కికేల.

గీ. అనిన ఋషికి కూతునిఁబయి న్ననికరమును
 దంభు నాడంబరమునకుఁ దల్లిడమును
 తనదుచేతగామికి చింత బెనగుటయును
 ముప్పిరిగొనంగ ననురతోఁ జెప్పెనిట్లు.

సీ. గౌతమసతితోడఁ గలియకుక్కుటమైన
 మఘవ్రని పాటు లేమయ్యెనోరి
 గురుసతితో రతిగూడిన చంద్రుండు
 మచ్చనొందినది దుర్మార్గ కనవ
 ఒంటిదౌ దమయంతిఁ దటాలుపెట్టిన
 గుంపుకిరాతుడు చంపఁబడఁజె
 శచినిగోరుటనా మెశపియింపన హుషుడు
 నజగరంబై నట్టలనఁగ వినవ

గీ. యింతయేల త్రిమూర్తులు నేగుదెంచి
 యత్రిఋషి సతియై నట్టి యామెఁ జెరుప

దలచిబాల్తురై యూయలఁ దల్ల డిలరై

చావు నభిఁ మీచి మొటైనఁ జరుగనిమ్ము.

మంజరులు-నాదనామక్రియ

1. అనియిటు లెన్నోధములఁ జెప్పిన । నాకుశధ్వజనిమాట
వినక దౌర్జన్యముగ నాక్షణమున । ననిపె స్వర్గంపుబాట
2. అంతమీద వేదవతిదగి కేగి । యంతమొందె నీతండ్రి
సంతోసంబున దేవతలెద్దరై । చాలమెచ్చుకొనుచుండీ.
3. తల్లిఁ గూడ తండ్రితోడచచ్చెను । తస్వీ యిట్టలవినుము
తల్లిమైనలేని నీకేదారి । తగునన్నఁ జేరిమనుము
- వ. అట్లువచించిన రాక్షసుని మాటలు విని.
గీ. తల్లిదండ్రిలిర్వరి చావు తక్షణంబె
జరిగె ననెడి విచారంపు సరణిగొనక
రక్కసునిచేతఁ జచ్చెడి వ్రాతగల్గి
నందులకుమాత్ర మాసతి బొందెచింత.
- గీ. అన్నిఁజనులను మానిన యాదిదేవు
జెల్లభక్తులఁ గాపాడుఁజెట్లు గలదొ
సర్వము న్నదలినయట్టి చానయొక్క
హరినిఁ బెండ్లాడు తలపును మరువదయ్యె.
- వ. ఆసతి పూర్వోక్తప్రకారము చింతించి.
గీ. నేను హరిసేవనంబున నిశ్చయముగ
నమ్మి యన్యలఁ గోరని నాతినేని
విధి విధించిన పనిమైన బుధవిరోధి
చావు మాతాపితలఁ జంపినావు గాన.

ప. అని శపథ.

దిండి

1. విడుగుబడ్డ తాడిచందముస | బడె నారక్కసుడు
చెడుపనికి ఫలమిదియని నాతి | నుడివెనప్పుడు.
2. తదుపరి భక్తి విష్ణునాకాంత ! యెదదలంచుచు
మదిఁ జెవరనీక తపంబవెంతో ముదమునఁజేయుచు.
3. నుండగా రావణు డొక్కనా డా | యువిదను గాంచుచు
పండుంగన్న యభోజనునివలె ! పైబడఁజూచుచు
4. మంచిచెడ్డ యాలోచించకా | మానిని బిలిచి
అంచయాన సనుపెట్లాడు నా | యందముం జూచి.

కం. యని నంత నోమహాత్మా
వినునే విష్ణువునుఁ దప్ప వేరొకవరునిన్
గొనననినిశ్చలమతి నై
యనియెదఁ గావునను నన్నుఁ గొన నెంచకుమా.

గీ. సోదరామేల నీబుద్ధిజూడ నాకు
వింతయై దోచుచుండెను వింటి నేను
కోట్లకొలదిగ సతులు నీకుండిరనుచు
నాది మొదలంతమునకిది యాయవస్థ.

గీ. ఆదిలక్ష్మిలో సగభాగమయ్య నేను
యీకుశధ్వజ వేదము నాకుఁ గూడ
యింపగుటఁ జేసి విష్ణును విడువలేక
సగమచటనుండి సగమిట జననమైతి.

సురట-ఏకతాళము

- వ. మఱల నెప్పుడావతిని గలతునని . మనమున చింతచే గుందుదునూ
- ల. పరమపావను పూజలాచరించుచునుంటి | భావమునెప్పుడు చెడనీకను.
- చ. వేదముకై వతిని కడిచినపాపము పోదట యీజన్మమధ్యమునా

యేదారికలదంచు వెదకుచునుంటిని | పోదాయ ప్రాణమదేదారి నైనా
 2. యెందరు సతఃకుల నీ కై యెదరు చూచుచునున్న | అందరి నీ విడిచియుండెదవు
 నిందల కొడిగట్టి నెతల నెల్లను | నెందో నెందో వెదకితెచ్చెదవు.

గీ. ఆరయ వివాహ మొక్కతె నాడి కులము

నుందరింపఁగఁ జేయఁగ కందనొకని

గనియు సతని వివాహము గనులఁ జూచి

యడవి కేగుట ధర్మమో యన్న వినుము.

గీ. గాక మీమతమున నదిలేకయున్న

నొకతె కిద్దరి బెడ్లడు నొప్పబడును

పుత్రులిద్దరు మగ్గురు బుట్టిరేని

యప్పుడైనను బెద్దగా నొప్పనలయు.

వ. మఱియు.

కం. నీ వెలుల పరసతులమది

భావింతువో యటులె నీదుభార్యలుఁ గూడ

గావించిరేని నీమది

కేవిధమునఁ గష్టమట్టలే వారలకున్.

వ. అదియునుంగాక నీవుయోగ్యుడవు సర్వమెఱుంగుదువు

గీ. పుణ్యమాపురుషార్థ మాపుడమి నైన

కీర్తియాలాభమాయది కీడుగాని

చెప్పినానని నాయందు తప్పవడక

మానుమారావణా చెడుమార్గమిది.

వ. అని చిలుకకుంబోధించునట్లు బోధించునావేదవతింగని రావణుడు

కమించి-జుల్వ

ప. నాననీవద్ద నెంత | జాణతనమున్నదే

అ. మానవంతురాలవైన | నానిమిత్తమేనే . చా |

చ. అంశజనమాన యాన । గుండెజల్లుమనియెనే .

నిండు చందురుండునీ । యండనుండనేలనే । యోచాన.

2. మందమారు తంబుచే నా । డెదమొత్తోగుండెనే

ఎందరేనినీనఖంపు । టందమైనబోలరే. చా.

3. ఎట్టులైనఁ గాని నిన్ను । బట్టియేగకుందునే

పట్టరానిమోహమునే । నెట్టులాపగల్గినే. చాననీ.

వ- అనపిని అయ్యో యెంతయవివేకివన్నా నిన్ను నీవు తెలుసుకొన
కున్నావు

నీ. కుక్కుటధ్వనిలేచి ముక్కోటిలింగాల

బ్రాద్దుదూరకమున్నె పూజనేతు

శైలరాజంబైన కైలాసనగరినం

దెందరోగీర్తింప నెత్తినావు.

నరవానరులదప్ప నందరిచేతను

చావులేని తపస్సుసలిపినావు

దేవేంద్రుడాదియా దేవతలందరి

గట్టాళ్ళనీయిటఁగట్టినావు

గీ. పరులచేఁ గానిపనులెల్ల నెరపినావు

నిఖిలలోకాల నీకీర్తినిలిపినావు

అట్టినీకిట్టి దుర్బుద్ధిపుట్టనేల

పట్టరాని కీర్తింజెడఁగొట్టనేల.

వ- ఇంతకుమున్నే చెప్పితినే పుణ్యమా పురుషార్థమాయని నానిశ్చి

తాభిప్రాయము వినుము.

శంక రాభరణం చతురశ్రగతి

ప. క్షీరసాగరశయనుగోరితిరానేని । కేర్తికెననుసతి గానేరనురా. క్షీ.

- అ. నిరతమతనిసేవ నెఱపుమురా నీనిఖిల పాపములును బాయురా. ఓ.
 చ. అతిపవిత్రమతముబూనుమురా మది నతనిపాదములదెనమ్మురా ఓ.
 2. మోక్షమార్గంపుడినులు బూనుమురా నీముక్తికి శ్రీహరియె
 మూలమురా. ఓ.

గీ. ఇట్లునిర్భయంబుగ బల్కునింతిదరికి
 జేరి యంగమెల్లన్నితిమీరినట్టి
 చెమ్మట్లగుర్పాటులచేత వణక
 యెట్టకే ధైర్యముంగల్గియుట్టలనియె.

- ప. ఎట్టివగలాడివే | గుట్టుగలదానవె. నిన్.
 అ. ముట్టుకొనువరకును | గట్టిబడజేమది. యె.
 చ. ముట్టెదనిన్బట్టెదను | నెట్టెదనుమాపురికి
 కట్టామదనుండునను | గట్టెనీచెంతను. యె.

2. నాకంటెమురహరి | యాకాశగమనుడా
 చేకొనినన్నునో | చెలిసుఖముపుము. యె.

3. పిల్లదాన వగుటచే | కల్లనిజమెఱుగక తగిన
 వల్లభుడనే దొరుక | వల్లగాదనెదవె॥ యె.

4. హరినిన్నుగాచుట | తరుణిసే జూచెద
 పరమార్థమితకన్న | మరియేమున్నదే. యె.

5. తన్వినీవూరుకొన్న | నన్విడచు బ్రాణములు
 మిన్విరిగి మీదబడ్డ | నిన్విడువజాలనే॥ యె॥

మంజరులు భూపాలు

- 1 అనుచు కన్నుల న్నొరలుగ్రమ్మగా | నారావయిండు బలిమిన్
 జనార్దనుండెటు గాచునో జూతు | ననిమూర్ఖత చెయిబట్టన్॥

2. ఏకారణాబుచేతనో యచట | నేనుగ్నియూబు బుట్టెన్
 భీకరహా మంటు చొప్పుజూని | నాకపతి వైరి జడిసెన్॥

3. బలిమినన్ను బట్టినావు గావున | పాపాత్మావినుమిట్లు (నీ)
కులమంతము నొందింఁగ బుట్టెద | నిల్లొన మృత్యునట్లు.

4. అనుచునగ్ని బడి యంతమొందెనా | యతివ యాక్షణమునందు
పెనుభూతము యక్షిణియును జూచిన | వానివలె రక్కసుడుగుందు

గీ. ప్రితిగలవస్తువే తనచేతికబ్బి
గరుడు డెత్తుకపోయిన కరణినుండె
తనమనంబున కెంతయో యనుగుణమగు
కాంతగన్పడి వేగమే యంతమాట.

గీ. అందుఁ గూడ నద్భుతగతి సుందరాంగి
పిలిచినంతనె వచ్చెడి పేర్మియొకటి
యగ్ని కుండుట వెంటనే యతివబడుట
వహ్ని యుగ్గాంతయు స్తూడ వన్నె చెడుట.

గీ. అట్లుకొన్నాళ్ళు జరిగిన యాతమీద
లంకనొక సరోవరమునఁ బాకజముఖి
యైన యావేదవతి చక్కనైన కన్నె
యై యొకసరోజమునఁ బుట్టె నద్భుతగతి.

గీ. వింతగా సరోజంబున వెలసినట్టి
కాంతనందరు చిత్రంబు గతినిఁ జూచి
రావణుం డబ్బరం పడగా వచింప
గురునితోవచ్చి కాంచె నాకువలయాక్షి.

గీ. ప్రజ లనంతముగా జూడ బరగినారు
యేమియగునో యనుచుఁ గొందరేగి నారు
యెన్న డెరుఁగని వింత లివేలనేదొ
కలదుమనస్సంచుఁ జెప్పుకోఁ గలిగినారు.

మంజరులుః ముఖారి

1. గురువులు శిష్యులు పిన్నలు పెద్దలు । గూర్చుండి రొక్కచోటన్
తరుణి యెవ్వరేమి నేయవచ్చెనొ । తఱచిరి జ్యోతిషపుబాటన్.
2. ఇట్లు చెప్పె నాశుకాచార్యుం । డీకన్నెవలన నీకు (ని)
క్కట్లు తప్పవట నుంచితేని విను । కలుగనీకుము పరాకు.
3. కడుతొందరగా నీసముద్రమున । బడవేయించుము చానన్
అడియాసతోడ నుంచకుమీ యొక । గడియయైన ముప్పుగానకా.
- వ. అని శుక్రుడు చెప్పకర్ణకతోరమైన వాక్యంబులు దశగ్రీవుడువిని.
- గీ. దొరికినట్టిధనంబును దొరలువచ్చి
బలిమిమై లాగుకొన్నట్టి పాంధువోలె
చలముఁ బొదెను యానిశాచరవిభుండు
చక్కనైనచుక్కను విడజాలలేక.
- గీ. ఎట్టకేలకు పెట్టెలో నింతినుంచి
భటులబలిచి సంద్రములో బారవైవ
నాజ్ఞయిచ్చెనంతనె భటుల్ నాతియున్న
పెట్టె గొంపోయి కడలిలో వేసినారు.

విశహరి-త్రిపుట

- ప. పెట్టె సంద్రములోన వేయగ । కొట్టుకొని యొక ద్వీపమందున
- అ. గుట్టుగలస్త్రీబట్ట గప్పకొను! నట్టు మట్టిచేఁ గప్పబడియెను॥పె॥
- చ. జనకరాజేలుబడి భూమిలో! వెనుకఁబడె సంద్రమొక్కయోజనము
గనుకనాభూమిని సాగుజేసెడి । యనువునను దొరికె నీపెట్టె
- మ. అనంతరము వారలు రాజున । కతియాశ్చర్యమునం దెచ్చిచూప
పనివారిని దెప్పించియు మిగుల నేర్పుగ దీయించిరి పెట్టెమూత.పె॥
2. అందులో దేదీప్యమానమా । సుందరీమణి గానుపించగ
సందియంబు ముదంబాశ్చర్యము । డెందమున ముప్పిరిగొనగా

- మి. నందరికిం జూపుచు నతన । మందుచు నాకన్నెం బెంచుచు
సుందరాంగి కెట్లైనఁ దగినయందకాని గూర్చునంచు నాలోచించె.
- వ. ఇట్లాలోచించి నాగటికొనకుం దగులుటచేత సీతనామముంచి యమి
తముద్దుగాఁ బిల్చుచుండు.
3. ఒక్కనాఁ డాకాంత చెలులతోపెక్కువిధములఁ గవ్వలాడుచు(నా)
చక్కినున్న శివుని విల్లుకింద । జిక్కువడగా నాగవ్వకొఱకై
- మి. పెక్కుభంగులను తండ్రినడిగి । దక్కఁగ లేదా గవ్వయనుచు
ప్రక్కనావిల్లుం గెంటి । చిక్కియున్న గవ్వనుకైకొనె ప్రితి ॥పె॥

—సీతాకళ్యాణము—

- కం. అలనాటినుండి శంభుని
విలునెక్కి-డు వానిజూచి వేగమెసీతా
లలితాంగిఁ బెండ్లిసేతును
ఇలజను లెల్లరును మెచ్చనిందుడు మెచ్చఁ.
- వ. అని నిరంకుశప్రతినఁ జేసె నో శ్రీరామచంద్రా.
- కం. ఆవిల్లునీకుఁ గాకే
భూవరునకు సాధ్యపడదు పుణ్యచరిత్రా
నీవింక భూమిజాతను
వైవాహికమాడి కీర్తివంతుఁడ వగుమా.
- కం. అనుటయు నారాఘవు డటు
వినుటయు నటనున్నవారు వింతఁ బడుటయున్
పనికొరకు ముగ్గురేగుట
జనదని పైలవునిఁ గూడ జత దోకొనుటల్.
- గీ. మరుచటి దినము పయనముస్థిర పరుచుట
గౌతమ మహాఋషికి కుడికన్నదరుట

సూర్యనాడి కొలికమని చూచుచుంట

సూర్యుడుదయించి నగతనె వీర్యెడలుట.

వ. జరిగినతదుపరి నున్నవారెప్పుడును ఉన్నవారినే గౌరవించు
రను కించిజ్ఞులున్నను నెవని నెప్పట్ల పొందఁదగినయే యేవస్తువాయా
సమయముల యందవశ్యము లభ్యపడక తీరదు గావున సర్వవిషయా
గ్రిగణ్యుడైన యావిశ్వామిత్ర వహర్షి యదృష్టవంతుడైన రామమూ
ర్తికే సిరిం గూర్చు దనమెట లక్ష్మణపైలవసహితునిగాఁ దోడ్కొని
యేగునయ్యవసరమన చండభానుడును కలవారు కలవారికే గూర్చు
ట మంచిది ఊరకే కలవారుగాఁ బుట్టుదురా పుణ్యపూర్వులు గాక
యని విశ్వామిత్రుండువోలెఁ దానును సమర్థుడుగాకున్నను తనసంతోష
మిన్నాళ్ళకన్నఁ దేజముగా నుండుటయే యని వెల్లడిసేయ నెవరిసంత
సము వారు వెల్లడి సేయకుందురా యీసూర్యభగవానుడే సమర్థుడా
యను నట్లు కోవెలులు శ్రీరామచంద్ర ప్రయాణోత్కృష్టతను తమత
మగాత్ర మాధుర్యములతో మంగళవాద్యములట్లు మధురగానము వె
దజల్లుటయును. తత్తోక్తిలారావంబు కదిరియాసమీపమునం గల వృ
క్షశాఖనున్న నొకబల్లి ప్రయాణము సేయుచున్న శ్రీరామచంద్రుని దక్షి
ణభుజంబునం బడి యదృష్టవంతురాలు గావు నన్మఱియొకమారు రామ
చంద్రు సృష్టాభాగ్యముండుట జేసి మోచేతియందును రాఘవుండేగు
కార్య మవిఘ్నముగ జరుగుననెడి సూచనం దెల్పు నామణికట్టునందు
నుండి జారిక్రిందఁ బడుటయును మంగళాకరము లగు జంత్రములకే మ
ర్దనరాపుడు లెక్కువనునటులా బల్లిం బట్ట దక్షిణదిశనుండి యుత్తర
రదిశకు రామనకు ముందుగా నేగు నెమలి గిన్నెకోడి భరద్వాజ ముం
గిన మొదలుగాఁ గలదక్షిణదిశ గమనోత్కృష్టములును. అయ్యోమన
తావుకివి వచ్చి మనలభాధించు గదాయని కొంతతడవే తావులనైన
నిలిచి మరల నివియేగిన యనంతరంబ మన తావులకు మనము

జేరవచ్చుననుకొని వీటికి నెదురుగా పైవాటుగా వచ్చు పిచ్చుకచిలుక
 తుమ్మెదగుము లుత్తరముగా ప్రయాణము జేయుట విశ్వామిత్రుడు
 చూచి భళిరే రాముని యదృష్టము కన్న నాయదృష్టమే
 వర్ణనీయము స్వలాభముం గోరిన విశ్వామిత్రుడు తోడ్కొని యేగిన
 బాలుర మఱల యథావిధిఁ బంపెనను నల్పవాదు రాకుండ శ్రీసీతామ
 హాలక్ష్మితోఁ గూర్చి భార్యాసహితముగ బాలుని బంపితి నేని సర్వలోక
 జనులు నన్ను మిన్నగ రాముని కీర్తియుండునంత కాలము మహావిష్ణు
 వైన రాముతోపాటు రామోపకారియని యజ్ఞానసజ్ఞాన సమూహములు
 రెండునుఁ బొగడునుగదాయని మేఱలేని నంతసముం బొందుచున్నట్లర
 ణ్యదైర్ఘ్యమంతకంతకుం బెచ్చుపెరిగి విసేదనబడని చిలు కడలుకులును
 మీకన్న మంతయల్పముగ ప్రజలకు గన్పించినను మాయమృతసాన
 సారమెచ్చటి కేగునని నిరాఘాటంబుగా వీనులకు వివిధశబ్దంబులుగ
 విన్నడం కేకలువేయు తుమ్మెదల ఝాంకారంబులును. ఎప్పుడును జం
 టబాయక నతిమైధునాసక్తి గలిగియే సస్యమునైనను సునాయాసముగ
 నొలిచికొని తిన గలిగి కీచుకీచుమని పూర్తిగ ననలేని పిచ్చుకలును. పి
 చ్చుకలంఘటితిని తమతమ పొట్టల నించుకొనవలయునని భూమియువృక్ష
 ములు నఱుగఁ దిరుగు కట్లపిచ్చుకపొడ మొదలుగాఁ గలపాములును.
 పాములనెగరదన్ను కొని వృక్షములపైకేగి తృప్తిదీరం దిని వెక్కసమై
 యసహ్యించి క్రిందఁ బడవైచు గ్రద్దలును ఆగ్రద్దలచేతలకు సంతసించి
 యలవిగాని వస్తువు సమకూడె గదాయని మిగిలిన మాంసముం దినవ
 చ్చిబారులు గట్టి సాధ్యమైనంత వరకుదీసిన మాంసమునుఁ బోనీయ
 తమతమ తావులైన వల్మీకంబుల కతికష్టమున గొనిపోయి తినవచ్చు
 నను చీమలును చీమలంజూచి మీరెన్నటికిని లోభులవలె నేవస్తువైనను
 జూచి చూచి తినఁజాలరు మిమ్మును మీయభిలషిత వస్తువును మీకు
 సిగ్గువచ్చునట్లు మేమేయెట్లుతిందుమో చూడుడను యడవికోళ్ళును. అ

య్యడవికొళ్ళ చేష్టల చాటుచాటుననుండి దుర్మాన్యుల దుర్నయంబులఁ
 దముకుఁ గన్పడకుండ దైవప్రేరేపితంబులై కలరా స్ఫోటకము మొదలు
 గాఁగల యమ్మవార్లనలె కనిపెట్టి తగినసమయమునుగ్రహించి చప్పుడు
 గానీయక వచ్చితిను గండుపిల్లులును. పిల్లులయంతటి యుక్తి నెఱుంగక
 యజ్ఞానులవలె నెచ్చటకంటఁబడిన నచ్చటినుండియే మొఱుగుచు నెప్ప
 టికొఁగాని కృతార్థతఁ బొందజాలని శునకంబులును. శునకంబులయఱ
 పులకే నీచమానవునిం జూచిబెదరు యోగ్యులచందంబున చెదరు లేళ్ళ
 గుంపులును బెదరినలేళ్ళకై గనిపెట్టి యాకలిదీర్చుకొనసున్న పులులును
 పులుల నిరసనముగాఁ జూడఁదగిన జంతువు లింకేవి మాకంటె నని
 ఘీంకరించు నేనుంగులును ఏనుంగులంజంపు శక్తిమనకుగాక నెనరికిగ
 లదని విఱ్ఱవీగుచు నదనై నష్టడెల్ల చెంగున నెగిరితిరుగులేనిశతఘ్నివలెకు
 భస్థలములంబ్రద్దులుజేసుకొనిమెదడులందినుగజహంతకులైనసింగంబులును
 మొండివాడురాజకన్నఁబలవంతుడనుసామెతన్ సింగంబులైనను మనలనే
 మి నేయగలవని బెదరుగల ప్రక్కచూపులులేక నేయడ్డునకైనన్యంక నేయని
 యడవినరాహంబులును. మొదలుగాఁగల నయ్యడవిందాటి సహవాస
 దోషేగణా భవంతియను నటులును పుణ్యాత్ముఁ డొక్కడు స్వర్గము
 ననున్న యెడల వారియేడుతరముల వారినిఁ గూడ యముడు విడచున
 ట్లును యోగ్యునితో వచ్చినకించిజ్ఞానకుఁ గూడ గౌరవము జరిగినట్లు
 నుద్భుత్తు జంతు సంతానమే యొకదాని నొకటి దినక కలియంబడక
 పరస్పరాను రాగంబుగనుండు గౌతమాశ్రమంబు సమీపింప వెలిసిన
 వర్షము వడువున నెంతకలుపున కంత సమృద్ధియనునట్లు నెంతకష్ట
 మున కంత సుఖమునునట్లును. మొదటి యరణ్యరోదనముచే నది రినచె
 వులంత నిశ్శబ్దతంగాంచె. అనుచోదితంబులగు మృగములఁ జూచిన
 యానేత్రాస్తకము లానందకరములగు జంతువులం గాంచె మార్గమొత
 చిక్కుగాఁ దోచెనో యంత విస్పష్టముగాఁ దీర్చినట్లయ్యె నెట్లన మొ

దటి యరణ్య ఘోషకుమారు వేదఘోషయును మొదటి మృగక్రొ
ర్యంబునకు మారు మృగకరుణయును మొదటి కృత్రిమమార్గంబులకు
మారు ప్రచ్ఛన్నమార్గంబులును. మొదటి కూర్చొన తగని యెండు
మోడులకు మారు కూర్చొనఁదగిన చలువరచ్చరాళ్ళను. మొదటి
కంటకకుంజంబులకు మారు లతాకుంజంబులు మొదటి యడవిమనుష్యు
లకు మారు మహాపురుషులను జూచి యబ్బర పడునా బాలత్రయము
నకు విశ్వామిత్రమహర్షి యిట్లు చెప్పదొడంగె. శ్రీరామచంద్ర లక్ష్మ
ణపైలవులారా ఈయాశ్రమము గౌతమునిది సమీపిత యాత్రికులమైన
మనకిదివరకు మార్గాయాసము తోచకున్నను మజిలీయగుటంజేసి వెళ్ళ
లేమా యను ధైర్యమున చరణ విశ్రాంతి నీయవచ్చునదిగాక పిలువని
పేరంటమువలెమన యంత మనమేగుటకన్న పుష్పజలదర్భలకై వచ్చు
గౌతమశిష్యులచే వర్తమాన మంపి సగౌరవముగానేగ వచ్చునించుక
విశ్రమించి యేగుదమిటఁ గూర్చుండు డనుటయు విశ్వామిత్రుని వాక్య
ములాఠించిన వారట్లు నిశ్చయించి మొదట విశ్వామిత్రమహర్షినిఁ గూ
ర్చొననిచ్చి లాంఛనప్రకారము రఘురాముఁడా సమీపముననేగల మ
ఱియొక సిలపై గూర్చొననుంకించినంత శుభము గలుగు మనుష్యుని
దక్షిణపార్శ్వ మదరునట్లును బంధువులు రానున్నయింటియెదుట కాకం
బరచునట్లును పెండ్లికాలముచేరువయగు వానికి వైవాహిక కళయం
కురించునట్లును కాఁగల సీతాపతివాయు ప్రసారితయైన శాపిత, యహ
ల్యయగు సిలగదిలినట్లాయోగ్య చతుష్టయమున కగుపడినంతనే రా
ముండేల నీరాతికీచలనమని తనపాదముతోఁ గదుపకోరని కోరికగా
ధర్మదేవత ప్రత్యక్షమైనటులును ఏదియో స్వప్నమునుం గన్నట్లును
మీరుపోబోవు కార్యమవిఘ్నముగా నెరవేరునని యాశీర్వాదముం
జేయ వచ్చిన యంబవలెని గురూదిన నిష్ఠాచందమున కాషామాంబర
ధారిణియై సిరమువాల్చుకొని నిలువంబడిన యాపెంజూచి నిచ్చేఘ్నలై

విశ్వామిత్రువంకజూచు నారామాదులంగని రామునితో రామాయామె
 గాతమమహాఋషిఁపత్ని నామమహాల్య యందురు అనునంత. సాటిముని
 పత్నియగుటచే నచ్చటినుండియే రామునకు విశ్వామిత్ర సహిత రామ
 చంద్రా చిన్నవాఁడవైనను మహాపురుషుడవును ధర్మదేవతవును రాక్ష
 సాంతక జన్ముండవును విధి ప్రతిమానుండగు కుశికనందనుని శిష్యుండ
 వును యజ్ఞపాయసాహార కారణోద్భవుండవును మహాపతివ్రతా తిలక
 మగు కౌసల్యాగర్భశుక్తి ముక్తాఫలుండవును శతకరీబల తాటకాంత
 కుండవునుమదీయ భర్తృసంధాయకుండవును కాగల సీతాపతివి. యగు
 నీకు నమస్కరించుచున్నాను అని యామెభర్తపాదసేవ నాతత్పరురాలై
 యేగుటయునుఆమెచరిత్రమంతయు నామూలాగ్రమముగానా శ్రీరామ
 చిత్తశతంబులతో బూర్తిజేసె నీయహాల్యా పునర్దర్శనాభిలాషియైన
 గాతమ మహర్షి గతమును తెలిసి ఫలము పొందునప్పటి తపసివలె నమి
 తోత్సాహంబున శ్రీరామ విశ్వామిత్ర సందర్శనాభిలాషియై వచ్చి
 గౌరవముగా నీయోగ్య చతస్త్వయమును దోడ్కొని యారే యితనకుఁ
 గల్గినదే యెంచొనలవిగాని సంతసమున నాతిధ్యమిచ్చిననారేయి యటఁ
 గడిపి స్వప్నసావకాశా దూరులై సుఖంబుగ నిదురగాంచి మేల్గొంచు
 వరకు—

సీ॥ చల్లఁగా వీచెడి పిల్లతెమ్మెరలచే

మూడుజాములకాల ముత్పటిగాఁగ

కుశికపుత్రుని లేకకుంటిమి జాగయ్యె

నని భయంబునఁ జెట్టులల్లలాడ

వివిధనాదములతో రవిమేలుకొల్పగ

కువలాయికంబులుఁ గూతగూయఁ

పెంచనిమృగములే పేర్మిమునులేప

వచ్చినయట్టులఁ దచ్చియాడ

గీ॥ మునికుమారులంతకు ఘనై కనులు తెరువ

ప్రకృతి కలకలమని వింతపాటఁ బాడఁ

వేగలెండని యువకుల జాగులేగ

బల్లుమని యాశ్రమంబునఁ తెల్లవారె.

గీ॥ కార్యభారమునందున్న మూర్ఖవరులు

తడయరెచ్చోటనైననుఁ దక్షణంబ

హస్తగిరిఁ జేరనటిగెడునబ్బహితుడు

విధ్యపర్వతమునకేగి వేచియున్నె.

వ-ఎప్పటియెట్లనా యోగ్యత్రయముతో గౌతమునివద్ద శలవ్రదీసుకొని
విశ్వామిత్రమహర్షి.

తోహరలు-మలయమారుతము

1. ఆమడలడుగులు గానడచుచునా । యజసుతుసుతులతో మీరి

హేమమాక్తి కాలంకృత నిధియకా నామిగిలదరికి జేరి॥

2. నాల్గవభూతమునకు వన్నెపెట్టు । నట్టిశమనునిం జూచి

వాల్గంటియాభూసుతచరించు|వనమదియనుచువచించి (బాలురతో

3. ఇందుననీరేయి గడిపితిమేని । యేగుదెంచి జనకుండు

సందడిగాఁదోకొని యేగినచో । సగౌరవముగానుండు॥

వ-అని యారేయినటగడుప నాలోచించుకొనిరి॥

గీ॥ సూర్యుడ పరాంబుధిఁజేరె చుక్కలదొర

యేలెదనురవిపోల్కినే నిలసటంచు

నేలతిరుగరు ప్రజలంచు బేలవోవ

వృక్షముల్దిలత్ ద్రిప్పుచు నిచ్చదెలిపె.

వ-ఒకనాడు

(దిండ్లు)

1. చనువొప్పగ నారదుడా । జనకునింటికి

మనమరల జనుదెంచుచుండ ! జనకుండెదుటికి॥ (నేగి)

2. మహనీయ నేడునాజన్మ । మయ్యె సార్థకము॥ నీరాకచె॥

నిహపరములకు త్రోవ । యిటుదయ నేయుము॥

వ-అనిమనోవాక్కాయకర్మముల నామునింబూజించి! నారదమానీంద్రా
విల్లెక్కువెట్టిన వానికి దక్క నొరులకు జానకినీయనన్న ప్రతిన
వింటివిగదా

జంజూటి-జుల్వొ

ప॥ మనవివిను మునివరజనక జనకజను । గొనుపతిజగమునను
గానరాడేమిసేతును శ్రద్ధతో॥ మ॥

2. ఎందుకీప్రతినఁ బూనితినో । సందియము గలుగుచున్నది.

యిందుధరుదయయెటున్నదొ॥ముందుగతిఁదెల్పుఁగదయ్యా॥ మహాత్మా॥ మ

3॥ మీవలనఁ దేలవలె సావధానచిత్తముతో । తోవగనుపరచిమముఁ ।
బ్రోవఁగదయ్యా దేవ॥ మ॥

వ-అనుజనకునిం జూచి చిరునవ్వు నవ్వుచు నారదుడు జనకమహారాజా॥

బెహగ్-చతురశ్రగతి

ప॥ జానకికిమగడు॥గానరాడనుచునీ । మానసమునదలచెదవా॥ రాజా॥

4. హరిమొసీతాపతి॥జరుగుఁబెట్లీయతి॥త్వరితమైనగతి॥ యిటువినుమా॥

3. వడిలోఁ గలిగిన॥బుడుతనిఁ జూడఁక । తడబడువానిగతి నడలెదవా
కడువడినిజనుతు॥బుడుతనిఁగనుగొని॥ జడదారితోఁగూడతొడితెమ్మా॥జా

2. నీప్రమదావన॥మేష్టశస్త్రముని । చూపెదనీరేయి॥కాపురముండిరట

యేపుదొలంగిపరి తాపముఁబొందక । నీపరివారమునంపింపుమా॥రాజా

వ-అనుపల్కులం గట్టానందముగా జనకుడునిని గూనందింపుచుండఁ

దాసదాసీజనంబుల వలననీ నారదుని పల్కులన్నియుఁ జానకినిని

యొకచెలికత్తియతో చెజీ!

మోహన-చతురశ్రగతి

ప॥ నోమృగలింఁచినదా చెలియా నా । జన్మతరింఁచినదాయీనాటికి॥ నో॥

2. మహామహునిపాదపూజఁ జేసెడి మహిమనాకుఁగలదా । కమలముఖ॥

3. వీనులకున్విందు గలుగు పలుకుల । వింటిమిప్పటికిగాచె చెలియా॥విం!

గానకళానిపుణుండగునారద । మౌనిరాకవలనా । నాపుణ్యపు॥ నో॥

4. బాలకళానిధియా శ్రీరాముని । భజనసేయంగలనా॥ యీజన్మలో॥

బాయకుండఁగలనా ఆవ్యక్తిని

పూలతోడఁ గౌసల్యకుమారుని పూజసేయంగలనా॥తప్పకను॥ నో॥

వ-అని తనకుమున్ను నానారాజన్య చరిత్రలుశతానందాడు చెప్పనప్పడీ

రామునివివాహమాడవలయునని యుండునట్లును దాసితోఁజెప్పియుల్ల

సిల్లుచుండ!

కం॥ మునిదెల్పు పలుకులను విని

జనకమహారాజు మిగులసంతసపడుచుకొ

ఁగనవంశజుని చంద్రుని

గొనిరాగాఁ జనియెవాద్య కూటమితోడన్॥

సీ॥ విడిదిలోగల పెండ్లికొడుకునుఁ గొనిరాఁగ

నెదురునన్నాహము లేగినట్లు

దేశపుంగురు లరుచెంచుజాడను ప్రజల్

సంబరంబునఁజూడ సాగినట్లు

దేశముల్బాలించుకో శాధిపతిరాఁగఁ

జూడగఁ బ్రజలెల్లఁ గూడినట్లు

వెల్లటేనుగువచ్చి వేచేవేరండన

నదృశంబుగఁ బ్రజురిగినట్లు

గీ॥ తమకుమించిన యువోగి తరలివచ్చు

నదనుననుచిన్న జీతగాండ్రతనిఁదేగ

మేళతాళములతో జనులీలరాముఁ
దోడుకొనిరాఁగ జనిరి యాతోటకడకు.

వ-ఇట్లుపరివారముతో

తోహారలు

1. వచ్చినవారిని జూచి త్వరితగతి । బహుసంతసమునవారు
వచ్చుటకు సిద్ధపడియున్నారము । పదుండయ్యమీయూరు
2. అనుచురామలక్ష్మణ కుశికపుత్రు । లందఃకొఱకెయిటనుంట
విషయసంభ్రమములతోడఁ జనిరా । విజయవాద్యములవెంట॥

సీ॥ విల్లునెక్కిడిన పైవిడిదికినలసిన

సోధములన్ బససల్పనిడుట

పెండ్లికొమరునకు పేర్చితోనిడునట్టి

ఫలహారములున పైపంపబడుట

వియ్యమందినవారి నెయ్యమట్టులనతి

ప్రేమతోనొండ్లొరులెన్నును గొనుట

వివిధమర్యాదల వింతవిద్యలనల్ప

పండితపామరుల్ పజ్జనుంట

గీ॥ యాదియైన గౌరవముల నాదినమున
పొందుచుండిన శ్రీరామచందురుండు
పెండ్లికళతోడ భాసీలియుండి ప్రజల
నపరిమితమైన యానందమందజేసె.

గీ. పూవుపూసినయంత నే తావిగల్గు
నన్నసామెత రామునిఁ గన్నయంత
యెక్కిడును రామాడి నిలుసిక్కువముగ
ననిరి ప్రజలు పూర్వోక్తము ననుసరించి.

గీ. ప్రజలు రాముఁ జూచుచు నెట్లుబలుకుకొనిరో
రాముఁడా విభవంబుల రాకఁ జూచి
కొశికుని దయవలన నాకొ శుభంబు
లంచుఁ బొంగెను విపిధములగు తలపులు.

1. వింతయుపకారమునుఁ దలపెట్టిన | విశ్వామిత్రుం జూచి మహాత్మా
ఎంతతలపుమీలో నున్నది నే! నెపుడు మీ మోముజూచి.
2. గ్రహియింపలేకపోతి మహాత్మా గంభీరమైనను
సహవాసముఁ జేయువారికి గాక || జనులకింకేమి తెలుసు.
3. సుతానురాగంబునఁ జూచినారు|సుమా యనుచు వినుతింప||యితర
శతానందు డాబుషి చరితముఁ బహుఁహితవుగనిటు వినిపింప
వ. మొదలిడి.

కమాచి-చతురశ్ర

ప. కోసలసుతనందన యిటువినుమా|కుశికసుతుని మహిమా||నే దెలిపెద
ల. వాసుక్తికైననుఁ బాగడఁ దరమెయ్యి|భగవంతునిమహిమా||నిక్కమిది
చ. ఎన్నోఘనకార్యంబులఁజేసె నీ|సన్నతగుణశాలి శ్రీరామాయాన ||
మున్ను మహోత్కృష్టముగా రాజ్యభోగమనుభవించినవాడీబుషి
వ. రామా మరియువినుము

స్తో. రాజ్యపాలన ప్రజారంజకంబుగ జేయు

చుంజనె నొకనాఁడు బంజరులకు

వేటాడి మృగముల వేజంపి డస్సిన

సిష్టాశ్రవమనకుఁ జేరి యచట

వ్యవధితేకుండగా నాతిధ్యమందిను

రభిమహత్వమటంచు నభిలషించి

దానిఁగోరి వసిష్ఠుడీనేరననన్గి

కొనిపరాభవమిట్లు గోవువలన

గీ॥ గలిగినట్టి నంతానంబువలనఁబొంది
పట్టుదల వారినవమాన పరుషఁడలచి
తపమునుఁజేసి శస్త్రములుఁపరిగఁగొని

వచ్చిమఱల గోసుతులను వధయొనర్చి.

వ-అట్లు వధయొనర్చి యూరకొనకగోవువైకింగూడ బాణంబులేయుచుండ

గీ॥ అంతనాగోవు కించనునంబనుచు

తనదు సంతతిఁ గుఱిచివే తల్లడిల

సూర్యవంశపుఁ గురుడిక నోర్వలేక

బ్రహ్మదండంబుతోనాపె బాణములను.

వ-అంత

శంకరాభరణము చతురశ్రగతి

ప॥ జానకీ మనోహర భక్తావన । జగదానందకరా రఘురామా! జా॥

అ॥ శ్రీనివాససర్వసుగుణపుంజమ । చెప్పెదవినుకడపటినందర్భము! జా॥

మి॥ నేనింతటి యుద్ధప్రవీణుడనే । యీముని బ్రహ్మదండంబుతో

పూనిజయింపగ లేకుంటినిగద । భూరితరమె బ్రహ్మతేజమనుకొనె॥

చ॥ పరభీకర తూత్రతేజము కంటె । బ్రహ్మతేజమే బలమైయుండెను

కరుణాకరుభజనజేసి నేను । గడువేగమె బ్రహ్మయుషునిఁగావలెనని

మి॥ త్వరదక్షిణతీరంబునకుంజని । పరమత పంబాచరించుచుండఁగ

కరకిరణునిపంశోద్భవుడైన । హరిశ్చంద్రజనకుడచటికరిగెను॥ జా॥

వ-అట్లరిగి మహాత్మా రక్షింపుమని పాదములపైబడి మొఱవెట్ట కన్ను

లందెరచి చూచి యెక్కడనో యసమానముపొందివచ్చినట్లు కనుబడిన

యా త్రిశంకుం గ్రహించి॥

గీ॥ ఏలనయ్య నీపట్టులఁ బేలనో వ

తడవునేయక జెప్పెనుఁ తక్షణంబ

శరణనిన నిన్ను విడుతునే శక్తికొలది

జూచిశక్తి పంచనలేకఁ గాచువాడ.

వ-అనుకొనికునకో యుదరాజా త్రిశంకుండిట్లు బదులు నెప్ప

నీ॥ నేశరీరంబుతోనే స్వర్గమరుగగా

నభిలషించి గురువునడిగినాను

మంచిగాదని చెప్పమాని సాగదనక

గేలిసేయగ నేను బేలవోయి

నన్ను మేలం బాడనగునె యీముని యని

యవమానమున వానియజశతమును

బాధింపవారలు బహుకోపముననున్న

నంత్యజుడగుదువో యవనిపాల

గీ॥ యనగనీమాల రూపము నందియేను

మీదయనుగోరి వచ్చితిమేదనీశ

మాని యిహపర హాధన మర్మరహిత

మీదయకుపాత్రుడను పెక్కుగాధలేల.

వ-అని వినయపూర్వకముగా మనవిచేసికొన నాత్రిశంకు గురించి యో
చించి వీనిమనోరథము నెరవేర్చవలయునని.

(దిండులు)

1. తన్మనోరథ సిద్ధికై । తలపెట్టెనొక్క

పెన్మచ్చబోయెడి వ్రతము । వేరాజుమొక్క॥

2. క్రతువున కెల్లవిప్రవరులు । కడువేగరాగ

సుతశతవాసిష్టం బసూయకతమున రానాగఁ (కొనికుడు)

3. శ్వానభక్షకులుగా వారి ! శపియించెనంత (నభి)

మానముగ క్రతువుత్వరగ । గానిచ్చెకొంత

వ-తదుపరి క్రతుభగ్వర్గముస్వర్గమునుండిరానందున తనతపఃప్రభావము

చేత మాలగానున్న నాత్రిశంకుని పొమ్ము స్వర్గమునకని చెప్పఁ

బరువున్నియు న్సరిపడిన గాలి పటమువలెఁ ద్రిశంకుడు నాకమునకుం

జన నంత్యజుడు త్రివివమునకు రారాదవిబిజౌజుడు క్రిందికింద్రోయ
నాత్రిశంకుడు మహాత్మా విశ్వామిత్రా రక్షింపుము రక్షింపుము నన్న
ను నార్తధ్వనివిన నాగుమచ్చట నాతపంబు ధారవోసితినిని కేకవేయ
నాత్రిశంకుడుస్వర్గమర్త్య లోకములకు మధ్యగా నాగతనప్రభావంబుచే
మఱియొక త్రిదశాలయము సృష్టించి యింద్రాదులం జేయ నుంకించిన
త్రిమూర్తులరుదెంచి మహాత్మా మీరుదేవతలనే గాదు త్రిమూర్త్యాత్మ
కమైన పరమేశ్వరుంగూడ జేయగలరు మీరుస్వర్గముం దేవతలనుజేసిన
లోకములు పాడుగాపె యింక నీయుద్యమము మానుమన వారిమాటల
నంగీకరించి లోకమున నెవ్వరుం గోరని కోర్కెలం గోరువారల కిది యే
యవస్థయను నుపమానంబుకొరకా త్రిశంకుస్వదలి పశ్చిమదిశం దపం
బాచరింపుచుండ శరణజేడిన నరపశువగు రుచిక మధ్యమ పుత్రుశున
శ్చేపుని బాధింపనెంచి హవిష్యందాది సుతుల వసిష్ఠసుతులరీతి శ్వాన
భక్షకులుగా శపించితనతపంబంతయుం ధారవోసి యజ్ఞముం దలపెట్టిన
యంబరీషుని సఫలమనోరథుం జేసి శునశ్చేపు ప్రాణముల రక్షించి
యింద్రోపేదుల గాధాద్వయిప్రీతులం జేసి తదుపరి మేనకవలంబడి
శకుంతలం గని తనసంగతి కొన్నాళ్ళకు జ్ఞప్తికిందెచ్చుకొని చిరకాలంబు
నుండి తపంబు సెడినదని పశ్చాత్తప్తుడై యట నామేనకాశాకుంతల
లపడిచి హిమవత్పర్వతమునఁ గొసికీరీరమునఁ ఘోరతపం బాచరించి
తత్తపోవిఘ్నతకై దేవేంద్రప్రేరితయై వచ్చిన రంభనను భవశాలియగు
టంజేసి శిలగా శపించి! పూర్వదశనుచ్ఛాస నిశ్వాసలు మాని మిక్కు
టంబగు తపం బాచరించుచుండ దత్తపోవిశేషంబునకు మెచ్చియు
కంపమొందియు సురలతో సహితముగా సురజ్యేష్ఠుడరుదెంచి మహా
త్మా నీవు జితేంద్రియుడ వగుటంజేసి బ్రహ్మరివైతివి లెమ్ము సర్వవైభ
భవములనుభవించి కొలదికాలంబుననే బ్రహ్మరివైతివి గాన వశిష్ఠునిక
న్న నీవేఘ్ననుడవు వసిష్ఠుడుఁ గూడ నిన్ను బ్రహ్మరియను నన. సంత

సించి గాని మనశ్శాంతి పొందని యీకొలికుం డెట్టిపనినైన జేయుటకు
సమర్థుడై యుండ నీభార్యగా నున్న నీతను నీభార్యగానే నేయుట యీ
మహాత్ముని కెంతపనియని శతానందుడు రాఘవునకుఁ జెప్పచున్న
సమయమున విల్లెక్కిమటకై వదిమాగఘృణ త్వరపరుపనాసభామధ్యం
బున కరిగి రామాదులు.

తోహరలు.

1. ఆసనముల నాసీనులైరిరా । మాదులు సంతోషమున

మోసపడిన రాజులెల్లఁ జూడఁగ । మొనసినిం డోలగమున

2. తొత్త్రవీరవరులారా మీరీ ॥ జనకు దీక్షను వినుడు

సూత్రమెఱిగి శివునివిల్లు నెక్కిడి । సుగుణవతి నీశగొనుఁడు.

3. ఎక్కిడఁ గల్గినదైర్యమున్న నే । విల్లుకడకు వేరండు

చిక్కదు విల్లును నదైర్యముండిన । జేరవిడుదలకుఁబొండు.

వ. అని పలుకు వదిమాగఘృణ జూచి విశ్వామిత్రుడు నవ్వుచు మిగిలి
న భూపాలురు సిగ్గునొందరామా! నీకుఁ దక్క నెవ్వరికిని సాధ్యపడ
దావిల్లు నెక్కువెట్టుచున నాడుబరము లేనివాడగుటచే నావిల్లున
కు ప్రదక్షిణమొనరించి విశ్వామిత్రునికు నమస్కరించి నిర్మలచిత్తం
బున శివు నెవ్వరికిం దెలియకయే వేదాంతి పరమాత్మునట్టుల
దలంచి.

కళ్యాణి-చతురశ్ర

ప. కోదండమెత్తె రామచంద్రుఁడు కోవిదులెల్లరుఁ భళిభళియనంగ

అ. వేదండయాననుఁ బెండ్లియాడు! వేమకతోడ వేవేగముక్కంటి! కో॥

మి. సాధువుచే నాజ్ఞబొందుకొక్కటి! సహజదైర్యగాభీర్యబాక్కటి

నాధుడుగావలె నితడనినీతా నాతిరూపాకటి ముప్పరిగొనగాకో॥

చ॥ నాదుడైన నెరవేరెననిమినిబాని! నాధుడొత్తొయబ్బుర- బడుచుండగ

యోధుఁడతడుతోలిజన్మమునంకని | యెఱులమితముగావచియించు
కొనఁగి |

మి॥ యీధరిత్రానికనితనికి సరియగు | సనవంశజుఁడొక్కఁడు లేడనుచును
బోధపడఁగరూపలావణ్యములు | పొందునరచెవిధియనిస్త్రీలనఁగా॥కో॥
వ-తదనంతరంబు జనకుడా రామునకు సీతనిచ్చి వివాహముఁ జేయున
ప్పుడె తనతమ్ముల కూతులంగూడ రామునితమ్ముల కీవచ్చునని యెంచి
సగౌరవముగా దశరథునకు నాలుగు శుభశ్రుతికలనొక్కమూర్తమునకే
నిశ్చయించి పంప నాదరధచక్రవర్తి శుభలేఖు మంచినెంచి గురుసహిత
ముగా సర్వవైహివాక సంభారములను సిద్ధముచేసికొని సపరివార సహిత
ముగాఁ బయలుదేరి వచ్చి మిథిలానగర ప్రాంతమున విడిసిన నెదురుసన్నా
హముతో నష్టదిగ్గజములదకునట్లు సన్నాయి బాకారందోలు వీర
ణంతాసాడంకానొబత్ మొదలగు వివిధ మంగళతూర్యారావంబులతో
నేగి తోడ్కొని వచ్చినయంత

గీ॥ శౌతమి వసిష్ఠనారద కౌశికులును

బ్రహ్మలగుచు వచ్చినయట్టి బ్రాహ్మణులును

బిళ్ళగోచులు సవరించి పెట్టికొంచు

పీనెపైఁగావలసినవి పేర్చుచున్ద్రు.

వ-తరువాత

సీ॥ పుణ్యాంగనలు కొందరన్యాయ గతమైన

నలుగునూతనముగానలిచినారు

బాలురకంతతోఁ బరమప్రేమింగొంద

దలరిజవ్వాదిని నంటినారు

కమనీయదేహముల్ కందుననుకొ చ్చు

పన్నీటస్నానముంబురిపినారు

చలువవస్త్రములతో శారీరము నధి
సాంబాణిపొగడలతో సరిగ్నార్చి

గీ॥ నామనల్వురు బలు రనల్వరికిని
తీర్చికొననగస్తూరి తిలకములను
బుగ్గలకొద్దసిచుక్కల బొడిచినారు
ప్రేమతో దాండవబాడ బెండ్లికళలు.

వ-తరువాత నాబాలచతుష్టయము

సీ॥ బిళ్ళగోచులుబోసి పీతాంబరంబుల
గట్టిరిపుస్తై గట్టనెంచి
తారహారంబుల దాల్చిరి కనువారి
కన్నులకున్విందు గలుగునట్లు
వినయసంభ్రముల బెనగిరి బుధులెల్ల
కొనియాడునట్టులా కొమరవరులు
బంగారుజాల్తారు పట్టువాణీను
నొల్లెపాటులువేసి హేయలుమీర

గీ॥ పాదరక్షణకై పైడిపావుకోళ్ళ
దొడిగి నడచిరా బాలురనడకచేచు
జనుల జన్మము సార్థకజనకమంచు
సంతసించువాడుంగూడ సార్థకుడె.

గీ॥ చెప్పకొనుచుండ వినువారు చెప్పజూరు
చూచువారు ధన్యుటంచు దోచుచుండ
వారియర్థాంగ లక్ష్యులై పరగునట్టి
వారలెంతధన్యుటంచు బలుకవచ్చు.

గీ॥ అట్లులర్థాంగ లక్ష్యులై యలరనున్న
జనకు నల్వురు కూతులన్మృత ముందు

గౌరిపూజలుగావించి కరముఁబ్రీతి
 నెపుడుపిల్చి బ్రాహ్మణులంచు వేచియుండి
 కం॥ రాజులకు రాష్ట్రపాలన
 ధీజనులకు న్యాయఁబింత ద్విజులకుఁ బూజల్
 తేజముఁతాపసివరులకు
 రాజీవాక్షులకు మగలురాగముగాదే.

వ- పెండ్లిపన్నీట జలకంబులాడి యత్యుత్సాహముతో నున్న కొమరె
 తెలన్ జనకుండుపిల్వనంప చెలికత్తియలతోసిగ్గుతో నుత్సాహముతో
 నంతకుమున్న పెండ్లిపీటపైఁ గూర్చుండియున్న పెండ్లికుమారులను తలి
 దండ్రులం జూచునప్పుడు బాల్యచాపల్య దుష్టులతోఁ దెరలలోనుండి
 పరికించి సిగ్గునఁ దలలువంచి పెండ్లిపీటపై నలంకరింప సరియైన లగ్న
 మున శ్రీరామచంద్రుడు నీతను భరతుడు మాండవిని, లక్ష్మణుఁడూ
 ర్మిళనుఁ శత్రుఁఘ్నుడు శృతకీర్తిని మంగళసూత్రాలం కృతులంజేయ
 నవ్వివాహసమయ మెట్లున్నదన॥

కళ్యాణి-చతురశ్రిగతి.

ప॥ దాశరథులమైధిలు లకళ్యాణపుఁ దశదెల్పెద వినుడీ జనులార॥
 అ॥ భూసుర ప్రసరుల్లెజనంబులు । ముత్యంబులవైవసిరముల్వంచిన॥దా
 మి॥ ఆసలూరదంపతు లొండురుకు । యీశతోవ్ మత్వములంకురింప
 భాసురగాతుల కొక్కరికొక్కరు॥బంగారుకుతావి గల్గినట్లుండు॥దా॥
 చ॥ ప్రసననొకరి వెనుక నొకరుచేతులఁ । బట్టకొనుచుసమముగ మిధు
 నంబులు నరవర్యులకుఁ దాపసివరులకు॥నతులొనర్చిదీవనలంబడసిరి
 మి॥ అరరేదాంపత్యము లింతచక్కని॥వరయలేదనుచు జనులు పొగడగా
 సరసుడువిధియనియెల్ల వారలును॥సమకూర్చినదంపతులగనియనగ॥దా
 కం. వినుకలికను కలిగలిగిన

మనుచునదే జన్మగాని మావరుచేప్యల్

వినకన్ విని నిందించిన

జనునిన్ వ్యర్థుండటంచు జనులండ్రిగదా..

బారువ-రూపకం

ప॥ రాజీవనయన నీతనిత్తునను రాగమునఁగొనుమా॥ ప్రీతితో॥రా॥

అ॥ ధీజనులుమెచ్చునట్లుమా । ధీరోదారశత్రుభయంకర॥రా॥

చ॥ పెంచితిని గవాలకుండగ । ప్రీతితోనయోనిజను రాఘవా

కించఁగలుగ నీకుజానకిమదికి । కిల్చిషమెరుంగని బాలామణిసుమా॥

2॥ అడుగుదాటదాజ్ఞమీరి॥ యన్యతమన్నాట యెరుగదు

కడుభక్తియొరుల యెడలన్ । కనికరమెల్ల పేదలంగన

మ॥ తడబడుబిగ్గర బిల్చిన । తనవలె పేరవారిఁజూచు

బుడుతనెటులఁ జూతువోమా । పున్నెంబుల పంటయా॥రా॥

వ॥ అని జానకిం జేరఁదీసియమ్మా!

నీ॥ ప్రాణేశుతేజంబు పానంబు నేయుము

పానోకంబుల బాటనుండి

సుగుణముల్మరికొన్ని శోధించుటెరుగుము

మువ్వరత్తలకును బూజజేసి

మేలుమేల్జనకుని బాలయంచనఁ బ్రజల్

జనసర్వహితవుగఁ బెనగుమమ్మ

మఱదులన్ బిడ్డలతెఱగునఁ జూచుచు

వారినమస్కృతుల్ బడయునుమ్మ

గీ॥ మామయొద్ద నావద్దట్లుమనలుమమ్మ

పేదసాదలఁగను మమ్మప్రీతితోఁడ

పవలునిదురించకమ్మ వేపలుకకమ్మ

పతినిదైవంబుగాఁ జూడఁబరగునమ్మ

ప॥ అమ్మా పతియొద్దనుండవలసిన ధర్మములఁ జెప్పెదవినుము.

సీ॥ సేవజేయుటను దానీవలెనుండము

కార్యములన్కంటి కరణీనుండు
రూపంబునందు లక్ష్మీకృతినతివలె

నోపికిన్ భూమితోఁ దూషబడుము
తల్లివలెన్ జూడఁదగు నన్నమిడువేళ

శయనించువేళ వేశ్యావిధంబు
గాను మెలంగుము పూనుమ మంచేని

నేమియో చెప్పితంచెంచకమ్మ

గీ॥ ధర్మక్షత్తికి ముఖ్యమౌ మర్మములివి

లోకులను చెడ్డొక చెవిసోక నీకు

నిన్ను జేరియుండెడివారి నీతియుతుల

జేయుచును సుగుణములను జేర్చుకొనుము.

గీ॥ పిన్ననాటనుండియు నిన్నుఁ బెంచితమ్మ

దాశరథికట్టె నిప్పుజేతాలినమ్మ

తొలుతయధికారమిక మాకు నిలిచెనమ్మ

తొలిచెవులుకన్నఁ గొమ్మలేములు కులమ్మ

ప॥ అనినల్వరు కుమాంతలను నల్వరల్లులకు న్వప్పగింపుచు నాతలిదం

దులు కన్నీళ్ళుగార్చుచుండ వారివిచారము నోబ్బగొట్టనచ్చటి కొం

దరు రాజులు విశ్వామిత్ర హంపింజూచి మహాత్మా!

శహన-చతురశ్రగతి

ప॥ ధన్యమయ్యో నీనంశి । ద్వయము హానిచంద్ర

అ॥ జన్మకుశిక నీదయచే । జనకదశరథులు వియ్యమంద ॥ధ॥

చ॥ చిరకాలము నీకీర్తి జెప్పకొందు జనులు

ఖరవిరింశకు లున్న నాము దేవతలు గూడ॥ధ॥

2. ఆదిలక్ష్మీనారాయణుఁ | లక్ష్మీ నీతా రాములు నుండ
నీదినమున మాకన్నుల | కింపయె జేజేలు ||సీకు ||ధ||

వ. అని తనయభిప్రాయలం వెలుపు నన్యరాజుఁ యుద్దేశములకు తా
మును వినయముగా చేతులు జోడించి దశరథుడు సంతోషరస
మును జనకుఁడు విచారరసమును మార్చి వినయభావంబులం జూప
కొనికు డానందించి రామునకు పివాహ మొనర్చుట నావివాహము
కంటెం బదిరెట్లు సంతసముగా నున్నదని బాలదండతలైన నీతా
రామ మాండవీభరత ఊర్మిశాలక్ష్మణ శృంగేర్తిశత్రుఘ్నులం బక్ష
పాతములేకుండ నాశీర్వచించి జనకరాజు పయనంబుల న్మాత్రము
త్వరం జేయిపుము కించి దుపకారముం గోరి రాముం బం
పు మననా సుతునకన్న పానములుగురునో లేవో యని సందే
హించినా డివ్వడు రాముఁడు భార్యాసహితుఁడు గాననే జేసిన పెలి
తినంతయుం బూర్తి జేసుకొనునటు దశరథుం జేర్పాటులం జేయి
చును రాముడు తినలేకున్నను తాను తృప్తిరీతి దిని పించునని
యొకనక్కెముగ నన దశరథుడు మహాత్మా పుత్రవాత్సలమట్టిదని
తమ రెగుంగరే తమిచ్చేదని పయనములం జేసి తిరుగా నయోధ్య
కువచ్చుచుండ “నతినర్వత వర్జయేత్” అను న్యాయంబున దశర
థుని యమితసంతోషభంగంబు గావింపం బరశుకోయనఁ దగు నప
భ్రమతోపం బరశురాముం డడ్డమువచ్చి యవమానముఁ బొందిన
ను పండితుడు తనకన్న పండితు నేదర్పించి సంభాషింప నుత్సహిం
చినట్లు రామునిం గలిసికొన శ్రీరాముం డిదివరకు పరశురా
మిట్టివాఁడని యొగులవలన వినియుండుటం బట్టి యీతడు పరశురా
ముడు కావచ్చునని గండగొడ్డలిం బట్టిగ్రహించి సాష్టాంగ నమ
స్కార మొనరించి వినయభావంబున నిలువబడ కయ్యమున కియ్య
కొని యరుదొచిన వాఁడైనను తేజస్సుగల యాశీరాముని గొగి

లించుకొనక తప్పక నట్లుచేసి రామా పీఠోఁ గొన్నిమాట లాడ
వలసి వచ్చితి నన రాముం డప్పరశురాముని జూచి.

గీ వయసునందునఁ బాపడవక్తగాను
చెప్పుమాట నర్థం బైన జేయలేను
ఈయవచ్చితి రేదియో దివ్యతేజ
మమలనద్దుణి కాశికునట్లు మీరు.

జంజూటి-మిశ్రగతి

ప. వినిసింపు డదియేదో | వినియెదనేను

అ. ననుదయగనుజూడ || నగుమీమెదలోను ||వి||

చ. కుశికపుత్రుఁడు గూడఁకోరె నిట్లు పకృతికై నన్ను
పశుపతి పగిదితుదకు బన్నె నీతెన్ను ||వి||

2. తమరేకారణమునఁ | దయచేసినారో

శ్రమయైన నేషని | సలుపుమన్నారో ||వి||

గీ. ఇట్లు వినయముగాఁ బల్కు నినకులినికి
మారు బలుకఁగ నోరాడ నేటదయ్యె
వందనం బిడగను మీకు పరమపురుష
యంచు నిర్దోషి పలుకఁగ వచ్చనమెటు.

ప. అదియును గాక.

గీ. ఆకసము మీదికే దైన నలుగఁ గలదె

సాగరంబున బెండులు సాగకున్నె

చంద్రకాంతిని చీకటి పొందఁగలదె

రామావద్యకుఁ గోపము రాఁగలుగునె.

ప. తుదకాపరశురామును నీతా రాముని జూచినకొనిది.. హృదయము

బెన్నవలె నగుచున్నను కార్యకాసుని కిది మాపనియని వ్యావహారిక

మునకును కడణకును చాలదూరమున్నదని యోచించి యెట్టకేలకు
లేని కోపముం దెచ్చుకొని యోరీ రామా!

గీ. తండ్రిచెప్పి యుండఁగఁ బోలు మద్రహస్య
మందుచేతనె నామది నలరఁ జేసు
కొనుచు నుంటివి నేనెఱుంగుదును సుమ్ము
తాతకా మప్పుటలు పొడిదగ్గు లహహ!

కం. అనినంత దాశరథి మది

కనికరవినయపలులు మాని క్రౌర్యముఁ బూనక
ఇనకులజు నిట్లు హేళన
మొనరుప యోచించువానిఁ బూజించితి నే.

వ. అనుకొని ఐననుఁ గారణములేని కలహముండునే యీమాట లెట్లు
గా మారునో చూతమని వీరరసం బొప్పారఁ జూచుచుండఁ బరశు
రాముడు.

1. శ్రీరామా యీవిల్లు నెక్కిడుము । శివునివిల్లుగాఁ గనక
సారరహితమగు విల్లునువిడిచిన ॥ జగచ్ఛౌర్యఖనితునక.
2. విల్లును నెక్కిడఁ గల్గినట్టైన । వెల్లె దయోధ్యాపురికిఁ
జల్లగ నటు జరుపకున్న నిటనుండి । సాగెదవిక యమపురికి.
3. తెగఁగొట్టితి నిరువదియొక్కమారు ॥ పగచే రాజులతలలు
అగుమనకును యిట్టులని గాజులుదొ । దుగుకొనె నీతండ్రిహడలు.

వ. హడలుగానుండునని చెప్పఁ గోపొద్దీప్తిత మానసుండై.

గీ. బాపడవు నీకిటుల్లట్టి పలుకు లేల
సంధ్యగా దిది పెదవులు చప్పళింప
జందెములు గావు వడుకఁగ సంగరమన
మాటలతిగనాడితి వేని మద మాడంతా.

వ. అని యాపరశురాముని చేతి విల్లునైకొని నారి సారించి బాణము
 స్సాధించి విల్లునెక్కిడి యాకోదండంబుతోడనే పరశురామునిలో
 నుండు దివ్యతేజమును తనతోలిపలుకు సార్థకపరచుకొన నాకర్షింప
 నప్పరశురాముడు సాష్టాంగ నమస్కారము జేయ మహాత్మా శను
 ను పెద్దలిట్లు నేయుట ధర్మమే యని యెక్కిడిన వింటికొల నాకసము
 నకు వదలి పడియున్న పరశురాముని లేవదీసి బిగ్గఁగొనించుకొని
 మహాత్మా బాల్యచాపలక్ష్మణున ననిన మాటల లెక్కింపకు డను
 రామునితోఁ దన పూర్వవృత్తాంత మంత యుంజెప్పి సెలవుతీసికొని
 స్వస్థానంబునకుంట్ట బోవుచు నావిల్లు నీవే యుపయోగించుకొను
 మని యేగె సంత దశరథునితోఁ దాశరథులు సభార్యులై య
 యోధ్య కఱిగి సర్వసుఖంబుల ననుభవించుచుండిరి.

గ ద్య ము.

• ఇది శ్రీబాలకథానిని కొమ్మూరి

బాల బ్రహ్మనందకృత

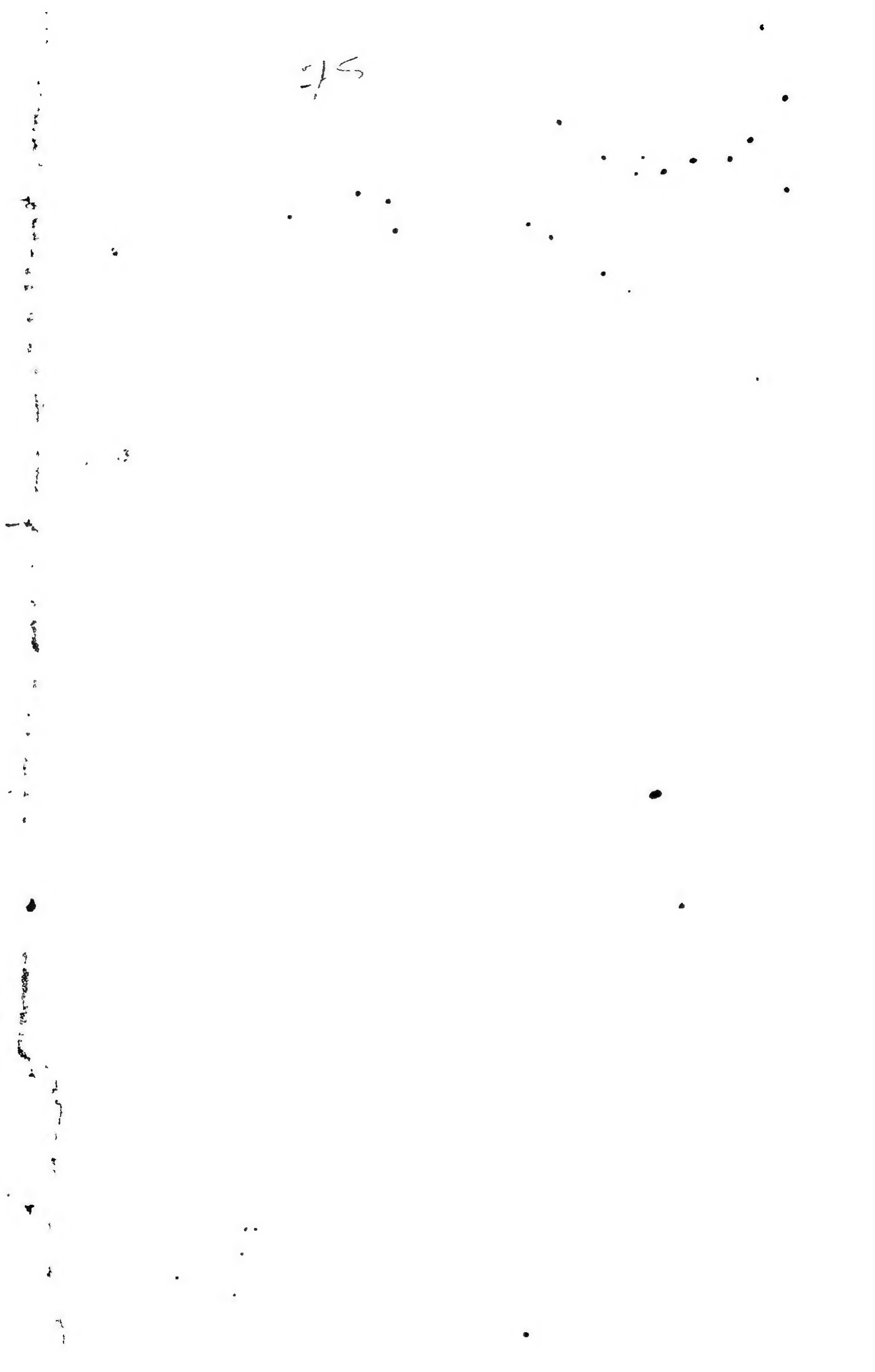
శ్రీరామకథాలహరి

బాలకాండము

సంపూర్ణము.

5/5

శ్రీ కృష్ణ భారతము

ఆదిపర్వము మొదలుకొని ద్రోణపర్వము వరకు 4 సం
పుటములు చక్కని కాళికొబయిండు సంపుటము 1 కి రు.
3—0—0 లు 4 సంపుటములు కొనువారికి రు 10—0—0
లు. ఇందునన్నయూపుల భారతములో లేని అనేకవిషయ
ములు వ్రాయబడియున్నవి.

 వలయువారు లలితాపెన్ రాజమూడి అని వ్రాయ
వలెను.

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావర్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA122B173
పుస్తకం పేరు	రామకథాలహరి
తారీఖు	29/10/24
ముందు అట్ట	yes
వెనుక అట్ట	yes
మొత్తం పేజీలు	85
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	75 .CI
లేని పేజీలు	i to iv
తయారు చేసినవది	Munisha
పేజీలు విడదీసినవది	Munisha
స్కాన్ చేసినవది	pragathi
పరీక్ష చేసినవది	pragathi
పేజీలు సరిచూసినవది	
లైండింగు చేసినవది	
ప్యాకింగు చేసినవది	
పరిస్థితి	Good